

उत्तरे साधकांच्या प्रश्नांची

- कुमारी शक्तिलीला(निकिता
राजेश पाटील)

ई साहित्य प्रतिष्ठान

सादर करत आहे

उत्तरे साधकांच्या प्रश्नांची

रचयिता : निकिता राजेश पाटील

या मित्रांनो! घेऊन जा! लुटा! लुटा! लुटून न्या!

उत्तरे साधकांच्या प्रश्नांची

हे पुस्तक फुकट नाही

यामागे अनेकांचे कष्ट व पैसे आहेत.

पण तरीही आम्ही ते वाचकांना विनामूल्य घेऊ देतो.

कारण ई पुस्तक एकदा बनलं की एकजण वाचो वा एक लाख.

आमचं काहीच कमी होत नाही.

उलट आनंद वाढतो, मजा येते.

पण

तुम्ही ते फुकट का घ्यावं?

तुम्हालाही काही देता येईल.

असे काही द्या ज्याने ई साहित्यच्या लेखकांना, टीमला आणि तुम्हाला आनंद मिळेल

आणि तुमचं काहीच कमी होणार नाही.

तुम्ही आशिर्वाद आणि शुभेच्छा द्या

लेखकांना दाद द्या

ई साहित्य ला आपल्या मित्रांचे मेल पत्ते द्या

मित्रांना आमच्याबद्दल मेल आणि Whatsapp करा

ई साहित्यचे फ़ेसबुक पेज, इन्स्टाग्राम, टेलिग्राम यांवर स्वतः जा व इतरांना आमंत्रित

करा. सोशल मिडियावर ई साहित्यचा प्रचार करा.

सर्वात बहुमोल अशा तुमच्या सूचना द्या

दाद म्हणजे स्तुतीच असावी असे नाही. प्रांजळ मत, सूचना, टीका, विरोधी मत यांचे स्वागत आहे. प्रामाणिक मत ज्याने लेखकाला व ईसाहित्य टीमला प्रगती करण्यासाठी दिशा ठरवण्यास मदत होईल. मराठीत अधिक कसदार लेखन व्हावे व त्यातून वाचक अधिकाधिक प्रगल्भ व्हावा. अखेर संपूर्ण समाज एका नव्या प्रबुद्ध उंचीवर जात रहावा.

उत्तरे साधकांच्या प्रश्नांची

निकिता राजेश पाटील

पत्ता : १०९, वांगणी हाईटस्, बदलापूर नेरळ हायवे, पूनम

हॉटेलजवळ, वास्तुकार नगर, वांगणी (पूर्व), जि. ठाणे. 421503

फो. न. : ८६८९९५४८०६

e-mail shaktileelanikita@gmail.com

या पुस्तकातील लेखनाचे सर्व हक्क लेखिकेकडे सुरक्षित असून पुस्तकाचे किंवा त्यातील अंशाचे पुनर्मुद्रण वा नाट्य, चित्रपट किंवा इतर रूपांतर करण्यासाठी लेखिकेची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास कायदेशीर कारवाई (दंड व तुरुंगवास) होऊ शकते.

This declaration is as per the Copyright Act 1957 read with Sections 43 and 66 of the IT Act 2000. Copyright protection in India is available for any literary, dramatic, musical, sound recording and artistic work. The Copyright Act 1957 provides for registration of such works. Although an author's copyright in a work is recognised even without registration. Infringement of copyright entitles the owner to remedies of injunction, damages and accounts

प्रकाशक ई साहित्य प्रतिष्ठान :

www. esahity.com

esahity@gmail.com

eternity, G1102,

eleventh floor,

eastern express highway,

Thane. 400604

प्रकाशन : ३० ऑगस्ट २०२१ (कृष्णजन्माष्टमी १९४३)

©esahity Pratishthan®2021

- विनामूल्य वितरणासाठी उपलब्ध.
- आपले वाचून झाल्यावर आपण हे फॉरवर्ड करू शकता.
- हे ई पुस्तक वेबसाईटवर ठेवण्यापुर्वी किंवा वाचनाव्यतिरिक्त कोणताही वापर करण्यापुर्वी ई-साहित्य प्रतिष्ठानची लेखी परवानगी घेणे आवश्यक आहे.

उत्तरे साधकांच्या प्रश्नांची

-निकिता राजेश पाटील

परिचय

नाव:-निकिता राजेश पाटील.

वांगणीत वास्तव्य.

“कुमारी शक्तिलीला” या नावाने कविता लेख कथांचे लेखन.

कथालेखन काव्यवाचन अशा स्पर्धात सक्रिय सहभाग.

वाङ्मयीन परिचय:-१) संस्कृत चंद्रिका अशा मासिकात श्लोक लेखन.

२)विद्याविकास संस्थेच्या वार्षिकात(सांवत्सरिकात)

रौप्य महोत्सवानिमित्त “द्रौपदीचे आत्मकथन” हा ललित लेख व “मनाचे प्रदूषण” ही कविता व “बायको नावाचं अजब रसायन” ही विनोदी कथा प्रकाशित.

३) टिळकनगर सांस्कृतिक महोत्सवानिमित्त “द्रौपदीचे स्वगत” ह्या एकपात्री प्रयोगाचे वेशभूषा-प्रयोगलेखन-फार्सलेखन व सादरीकरणाचा एकत्रित मेळ.

४) बदलापूरच्या कविसंमेलनात कविरूपात काव्यवाचन.

५) अस्मिता या हस्तलिखित सांवत्सरिकात “नाट्याचार्य कृष्णाजी प्रभाकर खाडिलकर” या लेखाचे लेखन.

६) मानवविद्या विभागात “वाचनसंस्कृती : डिजिटल आणि इलेक्ट्रॉनिक ग्रंथालयाचे महत्त्व” या विषयावर संशोधन.

७) निबंध स्पर्धामध्ये प्रथम क्रमांक.

वाचन:- मी आजपर्यंत विविध प्रकारची पुस्तके वाचली आहेत.त्यातील सगळ्यात जास्त महाभारताची पुस्तकं आहेत.

शिक्षण:- एसवाय बीए.

फोन नंबर:- ८६८९९५४८०६

अर्पणपत्रिका

माझ्या गुरू आणि माता असणाऱ्या व मला वारंवार
मार्गदर्शन करणाऱ्या, माझ्या प्रत्येक प्रश्नांची उत्तरे
देणाऱ्या, माझ्यावर नितांत प्रेम करणाऱ्या माझ्या
आईला व गुरूला –

सौ. जननीमाई

यांच्या चरणी सौहार्दाने अर्पण!

तुझी शिष्या व पुत्री,

कुमारी शक्तिलीला.

मनोदय

मे २०२० पासून मला विविध प्रकारचे प्रश्न पडू लागले, तेव्हा जननीमाईंच्या प्रेरणेने मला उत्तरे स्फुरु लागली.

जननीमाईंनी मला ती प्रश्नोत्तरे लिहून ठेवायला सांगितले. त्या म्हणाल्या, “ शक्तिलीला, तू ही प्रश्नोत्तरे लिहून ठेव, ही प्रश्नोत्तरे नवोदित साधकांना उपयुक्त ठरतील.”

त्यांच्या आज्ञेचे पालन करत मी प्रश्नोत्तरे लिहून ठेवली. मला खात्री आहे की, ही प्रश्नोत्तरे नवोदित व जिज्ञासू साधकांना, तसेच ज्ञानपिपासू वाचकांना त्यांच्या प्रश्नांची उत्तरे देईल.

शक्तिची इच्छा असल्यास दुसरा भागही निर्माण होईल .

स्वस्तिरस्तु!!!

- साधकांच्या अनुत्तरित
प्रश्नांची उत्तरे
- कुमारी शक्तिलीला

साधकांच्या अनुत्तरित प्रश्नांची उत्तरे

१. शक्तिची गरज कशासाठी लागते?

उ. क्रोधासाठी, प्रलंयकारतेकरिता व संयमाकरिता शक्तीची गरज लागते.

२. शक्तिपात म्हणजे काय ?

उ. गुरु शिष्यामध्ये स्वतःची शक्ति परिवर्तित करतो. त्यालाच शक्तिपात म्हणतात. त्यामुळे गुरुची शक्ति क्षीण होत नाही. उलट शिष्यात शक्तिचं संक्रमण होऊन त्याला वेगवेगळ्या क्रिया होतात. त्या मानसिक व शारीरिक स्वरूपाच्या असतात.

३. नवीन शक्तिपातकारकांना असे पूर्वग्रह झालेले असतात की, आपल्यातील शक्ति क्षीण तर होणार शक्ति प्रदान करताना ? तसेच शक्ति प्राप्त केलेल्या दीक्षा शिष्याची असात्त्विक वा तामसिक शक्ति आपल्याकडे संक्रमित होणार तर नाही ना ? याचे भय वाटण्याची शक्यता असते.

उ. जेव्हा नवीन शक्तिपातकारकांचा गुरू त्यांना कुणाला शक्तिपात करण्याची आज्ञा देतात, तेव्हा नूतन शक्तिपातकारकांना असे प्रश्न पडतात की भावी दीक्षा शिष्य किती योग्यतेचा असेल, गुरुंनी त्यालाच का दीक्षा द्यायला सांगितले. असे प्रश्न पडणे साहजिकच आहे. कारण नूतन शक्तिपातकारक हे नुकतेच साधक अवस्थेतून गुरुच्या अवस्थेकडे प्रवास करत असतात. त्यामुळे त्या काळात अधिकांश साधक अवस्थेतच असतात. त्यांना पूर्णपणे गुरुत्व लाभलेले नसते. ते साधक अवस्था व गुरु अवस्था यांच्या मधल्या अवस्थेत असतात. म्हणून त्यांना जिज्ञासा असते.

त्यामुळे ते त्यांच्या गुरुकडून या प्रश्नांची उत्तरे मिळवू पाहतात. मात्र कधीकधी गुरु उत्तर देत नसतो कारण नूतन गुरुने म्हणजेच त्याच्या शिष्याने गुरुत्व व साधक अवस्थेतील मधला टप्पा (जिज्ञासूपणा) हा स्वतःच पार पाडायचा असतो. तेव्हाच गुरुत्व लाभेल अशी गुरुची अपेक्षा व इच्छा असते म्हणून गुरु या प्रश्नांची उत्तरे सांगत नाहीत, तेव्हा नूतन गुरुंनी आपल्या गुरुने जे सांगितले ते योग्य असेलच अशा श्रद्धेने गुरु आदेशानुसार कर्म करावे.

४. संघर्षाशिवाय जीवन असू शकत नाही का?

उ. संघर्षाशिवाय जीवन म्हणजे मसाल्यांच्या खमंगपणाशिवाय असलेली मिसळ असे म्हटल्यास अतिशयोक्ती ठरणार नाही. जीवनात संघर्ष आवश्यकच असतो. कधी कधी हृदयातील संघर्ष तर कधी व्यक्ती मधील जीवनात संघर्ष का आवश्यक असतो याचं उत्तर मिळवण्यासाठी संघर्षाची व्याख्या लक्षात घ्यायला हवी.

संघर्ष म्हणजे दोन भावना, दोन प्रेरणा, दोन पक्ष किंवा दोन व्यक्तीत्वांमधील मतभेद व त्यातून निर्माण होणारी स्थिती होय. संघर्षाचे दोन घटक असतात. प्रगमन व वर्जन. प्रगमन (Apporch) म्हणजे लक्ष्याकडे वाटचाल करणे. वर्जन (Avidonce) म्हणजे प्रत्यवाय लक्ष्याकडे वाटचाल करताना जर अडथळा आला तर, त्यातून संघर्ष उत्पन्न होतो. त्यातून आपल्याला बरेच शिकायला मिळते. संयम, धैर्य, निग्रह, चिकाटी व जिद्द या गुणांचा विकास होतो. लक्ष्याप्रति असलेली निष्ठा वाढते.

अन् जीवनातील प्रत्येक संघर्ष आपल्याला काहीतरी शिकवून जातो. याशिवाय प्रत्येक जीवाला आपलं अस्तित्व, मान-सन्मान, प्रतिष्ठा, सत्त्व, ऐश्वर्य व सुबत्ता टिकवून ठेवण्यासाठी संघर्ष करावाच लागतो. म्हणून जीवनात संघर्ष आवश्यक असतो.

५. साधनेसाठी साधनांची आवश्यकता असते का?

उ. साधना,साधन व साध्य या त्रयीच्या मेळातूनच यश प्राप्त होते, असे पूर्वापारपासून म्हटले जाते. साधना म्हणजे एखाद्या मंत्राचा, नामाचा, स्त्रोतांचा व ईश्वरस्तुतीचा जप असो वा यज्ञ असो अथवा अनुष्ठान व पोथी पारायण असो,ध्यान असो. साधनेचे साध्य एकच असते. 'एकसत' ची प्राप्ती करणे. यात साधन कोणतेही असू शकते. जपमाळ, पोथी, अजिन, समिधा, अग्निकुंड असू दे ! किंबहुना 'जपमाळे' चा त्याग करून आपण मुखाने नामस्मरण करतो म्हणून त्याला 'साधनाचा त्याग' म्हणत नाही.

साधन तर आपले ओठ, नेत्र, हात अथवा संपूर्ण शरीर व त्यातील आत्माही असतो. जपमाळ, पोथी,अजिन व समिधा या साधनांचा त्याग केला, तरी 'शरीर' नामक साधनाची आवश्यकता असते, कुठलंही साध्य पूर्ण करण्यासाठी.

६. मानवांच्या स्वभाव प्रकृतीत साधनेने ही बदल का घडत नाही ?

उ. अर्जुनाने पांडवगीतेत सांगितल्याप्रमाणे आपल्या स्वभावप्रकृतीत बदल घडवून षडरिपुंचा नाश करण्यासाठी दृढनिश्चयाची आवश्यकता असते. मात्र त्याला दृढनिश्चयाची जोडबरोबर दृढसंकल्पाचाही जोड असावी. तेव्हाच स्वभावातील बदल घडणे शक्य होते.

७. अंतरंगात मन रमताना कोणत्या गोष्टी आड येतात ?

उ. कुविचार, संसाराची आसक्ती, अकस्मात घडलेली घटना, षडरिपु, क्लेशविक्षोभ, दोन भावना व प्रेरणा एकाच वेळी निर्माण होऊन संघर्षाची स्थिती निर्माण होते, बहिर्मुखता, मनाचा संकुचितपणा, अंतरंगात रमताना वाटणारी भीती इत्यादी गोष्टी अंतरंगात रमताना आड येतात.

८. बाह्य शत्रूवर विजय प्राप्त करणे आवश्यक आहे की अंतरंगातील शत्रूवर विजय प्राप्त करणे आवश्यक आहे ?

उ. बाहेरील शत्रू म्हणजे मनुष्य, प्राणी, वस्तू, परिस्थिती, अकस्मात आपदा इत्यादी शत्रूवर विजय मिळवणे अत्यंत गरजेचे व प्राथमिक असते. कारण या शत्रूवर विजय मिळवण्यासाठी धैर्य, संयम, सहनशीलता, प्रेरणा, निग्रह, प्रेम, विश्वास, ऋजुता अशा गुणांची आवश्यकता असते. बाह्य शत्रूवर विजय मिळवण्याकरिता ह्या गुणांना आत्मसात करावे. मग बाह्य शत्रूवर विजय मिळवल्यानंतर अथवा संघर्षाची स्थिती निघून गेल्यानंतर आपण आंतरिक शत्रूंकडे वळावे. आंतरिक शत्रू म्हणजे मन व त्याचे षडरिपु. त्यावर विवेक व बाह्य शत्रूंना अंकित करण्याकरिता आत्मसात केलेले गुण यांच्या साहाय्याने अंकुश लावावा.

९. भयग्रस्त मनुष्य परिस्थिती पासून विन्मुख होतो त्याला उचित किंवा अनुचित म्हणावे का ?

उ. जेथे अपमान होण्याची संभावना असते तेथे सामवचनांचा प्रयोग करून झटकन ते स्थान त्यागणे उचित मानले जाते. जेथे शत्रू आव्हान देत असतो व आपलं बळ कमी असेल वा आपण एकटे असू, तेही स्थान त्यागणे उचित मानले जाते. ज्या स्थितीसमयी मनुष्याचे चित्त विचलित वा दोलायमान असते, त्या स्थितीपासून काही क्षण विन्मुख विचार करणे उचितच नव्हे, आवश्यकही असते.

.मात्र प्रत्येक वेळेला परिस्थितीपासून, व्यक्तीपासून, प्राणीपासून, वस्तुपासून वा भावनांपासून विन्मुख होणे उचित वा अनुचित असते असे नव्हे. व्यक्तीने वेळ, काळ, परिस्थिती, व्यक्ती व भावनांचे परीक्षण करून समयोचित कृती करावी.

१०. जीवनाच्या अंतसमयापर्यंत मनुष्याचा प्रकृती/स्वभावधर्म जास्त पक्का होत जातो का ?

उ. याकरिता दोन उदाहरणे देणे आवश्यक आहे. तोही दोन सखळ्या भावांचे. युधिष्ठीराचा स्वभाव होता, हट्टी,अहंकारी तत्वनियमांबद्दल दुराग्रहीपणा,भावांच्या दौर्बल्याचा फायदा उठवणे. तो स्वभाव त्याच्या अंतासमयापर्यंत तसाच राहिला. मृत्यूसमयी तर अधिक झाला.

मात्र अर्जुनाचाही स्वभाव होता हट्टी,अहंकारी , आपल्या तत्वनियमांबद्दल दुराग्रही , ऐनवेळी कच खाणे, अवाजवी प्रतिज्ञा करणे इत्यादी परंतु तो मुमुक्षु होता, त्याला स्वतःला बदलण्याची इच्छा होती. त्याला स्वतःच्या चुका लक्षात येतात. त्याकारणे त्याची प्रवृत्ती अंतसमयापर्यंत काही अंशतः बदलली होती. त्याकारणे परिवर्तनाची इच्छा, भयाचा त्याग, धैर्य, चुकांचा स्वीकार प्रकृतीत बदल घडवतो. अन्यथा प्रकृती पक्व होण्याची संभावना वाढते.

११. मनुष्याचा स्वभाव/प्रकृती जन्मतःच असते का?
किंवा प्रसंग आणि आजुबाजुच्या वातावरणामुळे घडत
असते ?

उ. दोन्ही संभाव्यता योग्य आहेत. जी दिव्य व्यक्ती असतात,
त्या आपल्या स्वभावासह जन्म घेतात. मात्र त्यांच्या
स्वभावावरही प्रसंग व परिवेशाचा परिणाम थोडाफार का
होईना,पडतोच.अन्य सामान्य व्यक्ती असतात,त्याचा
शैशवावस्थेत स्वभाव निर्मळ असतो मात्र नंतर त्यांचा स्वभाव
सत्व व रज तथा तम या त्रिगुणांच्या आधीन होतो. सत्व रज
व तम या त्रिगुणांचा प्रभाव कायम प्रकृतीवर असतोच असे
नाही,विकारही स्वभावास प्रभावित करत असतात.

१२. ईश्वरामुळे सगळे जर घडत असेल आणि मनुष्य जर फक्त साधन असेल तर मग तो भक्त असो वा सामान्य व्यक्ती, त्याला कर्म करण्याची आवश्यकता असते का ? किंवा त्याला कर्म करण्याचे स्वातंत्र्य असते का ?

उ. लोळणे, झोपणे, गप्पा मारणे, टीव्ही पाहणे, जोराजोराने हसणे, विलाप करणे, चकित राहणे, मस्करी करणे ही सर्व निष्क्रियतेची लक्षणे वाटत असली तरी, याही एक प्रकारच्या त्याही एक प्रकारच्या क्रिया होत, एका प्रकारची कर्मेच होत. म्हणजे प्रत्येकाला कर्म करण्याची आवश्यकता व स्वातंत्र्य दोन्हीही आहेत. उदा. कृष्णाने गीता सांगितली होती तरी, अर्जुनाला स्वातंत्र्य होते, की त्याने युद्ध करावे अथवा नाही. मात्र त्याने युद्ध करावे ही कालाची आवश्यकता होती.

१३. कुंडलिनी शक्ती जागृत झाल्यावरही काही साधना करण्याची गरज असते का ?

उ. कुंडलिनी शक्ती जागृत झाली की झोपत नाही. तिचा उलटा-सुलटा प्रवास चालूच असतो, तो थांबत नाही. मात्र साधना करण्याची आवश्यकता आहे. 'साध्य' करण्यासाठी साधनेची आवश्यकता असतेच.

१४. साधनेत कधी कधी खूप कालावधीला खंड पडतो, का नामस्मरणाची (साधने शिवाय) आठवण येत नाही ?

उ. देवीची तुझ्या देहावर, इन्द्रियांवर, मनावर व आत्म्यावर सत्ता चालते (हे असू शकत नाही) असं तुझं म्हणणं आहे का? तुझ्या हातून कुठलाही प्रमाद होणारच नाही, होतच नाही व झाला नव्हता. अन् बाब राहिली देहावरील सत्तेची. जर देवी तुझ्या देहावर सत्ता चालवत असेल तर तुला काळजी

करण्याचा प्रश्नच येत नाही. ईश्वर करतो ते आपल्या भल्यासाठी ! हे तु लक्षात ठेव.

अन् बाब राहिली तुझ्या स्वतःच्या सत्तेची. जर तु तुझ्या देहाची स्वामिनी आहेस तर तु आपल्या हिताकरिता एखादं कर्म घडवून आणशील.

१५. आत्मा मनुष्याच्या कर्माने बांधला जाऊ शकतो का ?

उ. जाऊ शकतो.परंतु तो सूक्ष्मदेहाकारणे ! (कारण देह) आत्मा प्रत्यक्ष नव्हे. सूक्ष्मदेह मनुष्याच्या कर्माकारणे बांधलेला असतो. त्यांवर पूर्वीचे कर्म व संचित आताची कर्मे प्रारब्ध यांचे प्रभाव असतात. मात्र कारणदेह व महाकारणदेह सूक्ष्मदेहाशी जोडलेले असतात. त्यामुळे सूक्ष्मदेहाच्या संस्कारांनी आत्म्याला अप्रत्यक्षरीतीने अलिप्त राहून परिवध्द व्हावे लागते.

१६. मी देह नाही,आत्मा आहे याची जाणीव कुणामुळे
आणि कशात होते ?

उ.मनातील बोधावस्थेचे (जाणीवेची) तीन भाग होतात.
इदम् ,अहम् व परमअहम्. इदम् सुखतत्त्वावर कार्य करतो.
त्याला सामाजिक व नैतिक मूल्यांशी मतलब नसतो. अहम्
हा वास्तवतत्त्वावर कार्य करतो. तो सामाजिक व नैतिक
मूल्यांचा विचार करतो. तो स्वतःच्या अस्तित्वाचा शोध
घेण्याचा प्रयास करतो. या प्रगाढ चिंतनाचा मार्ग दाखवितो.’
इदम् मुळेच ‘स्व’ची किंवा आत्माची जाणीव
होते. ’परमअहम्’ हा ज्ञान व प्रतिभेचा प्रांत असतो.

१७. मनाजोग्या सर्व गोष्टी घडल्या किंवा प्रसन्नमय घटना घडल्या तरी, केवळ एक गोष्ट मनासारखी घडली नाही किंवा विरुद्ध घडली तर मन विचलित का होते किंवा त्याची चिडचिड वा रागाराग का होते ?

उ.उत्तर देणे अवघड आहे. मनाजोग्या गोष्टी नव्यान्नव गोष्टी घडल्या तरी, केवळ एक गोष्ट घडली नाही तरी, मन विचलित होते, चिडचिड होते किंवा, दुःखी होते.

कारण आपल्याला वाटत असते की एवढ्या गोष्टी मनाजोग्या घडल्या तर, एक इतकीच गोष्ट मनाजोगती घडण्यात हरकत काय आहे ? अन ती मनाप्रमाणे गोष्ट घडवून देण्यात एखादी व्यक्ती, देव, परिस्थिती वा समयकाळ कारणीभूत ठरतो. त्यामुळे आपण क्रुद्ध होणे स्वाभाविक आहे.

तोच राग दैव वा परिस्थिती, काळावर काढणे शक्य नसल्याकारणे आपली चिडचिड होते व आपण आपल्याच व्यक्तींनाच दुखावल्याकारणे आपणही दुःखी होतो.

टप्पे

नऊ मनाप्रमाणे गोष्टी घडणे.

मात्र एखादी गोष्ट निसटून जाणे.

क्रोध येणे.

चिडचिड होणे.

खेदित होणे.

१८. मनुष्याला संतोष का प्राप्त होत नाही ?

उ. 'संतोष' हा हदयातून जन्म घेतो. मनुष्यास एखादी व्यक्ती, दैव, परिस्थिती, काळ वा नियती संतुष्ट करू शकत नाही. मनुष्याला स्वतःच्या हदयातूनच निर्माण करावा लागतो. कारण संतोष/समाधान ही हदयाची स्थिती आहे.

१९ सामान्य मनुष्याला आणि साधकाला संतोष प्राप्त होणे शक्य आहे का? असेल तर कसा?

उ. कारण जीवनात अलभ्य, अप्राप्य असे काही नाही. सर्वसामान्य मनुष्याने समाजसेवा, समाजकार्य वा ते शक्य नसल्यास दुसऱ्याला अशी तरी मदत करावी की ज्याकारणे आयुष्यभराचे समाधान प्राप्त होईल. परंतु साधकाला कुंडलिनी जागृत झाल्यानंतर वा आत्मा-परत्माच्याची जाणीव झाल्यानंतर आपली साधना सुफलित होण्याचा संतोष प्राप्त होतो.

२०. स्थितप्रज्ञता आणि संतोष यात फरक काय आहे ?

स्थितप्रज्ञता:-

उ. १. स्थितप्रज्ञता म्हणजे सुख-दुख, हास्य-अश्रू, विनोद, यश-अपयश, धनिकता-दारिद्र्य इत्यादी द्वंद्वाबद्दल वाटणारी स्थिर बुद्धि होय.

२. साधनेमुळे स्थितप्रज्ञता प्राप्त होते. ३.स्थिरप्रज्ञतेचे लक्षण विवेक असते.

संतोष:-

१. संतोष म्हणजे आयुष्य सार्थक झाल्याचे, तपस्या व श्रम फलित झाल्याचे एक प्रकारचे समाधान.

२.स्थितप्रज्ञता वाढल्यानंतर द्रष्टा होण्याचे समाधान प्राप्त होते.

३. संतोषाचे लक्षण परोपकार वा तपस्येत असते.

२१ गैरसमजांच मूळ कारण काय ? त्याचे परिणाम किती वाईट असू शकतात.

उ.गैरसमजांची कारणे हजार असतात. उदाहरणार्थ विधान न ऐकणे (व्यवस्थितपणे)

एखाद्या व्यक्ती असे आपल्याबद्दलचे विधान करत आहे असे वाटणे, एखादीला व्यक्ती बोलली नसतानाही त्याची विधाने

मेंदुत उमटणे. एखादी व्यक्ती स्वभावाने अशीच असणार ही धारणा असणे इत्यादी.

अन् गैरसमजांचे परिणाम मध्यम स्वरूपाचे असतात. गैरसमज वाढवले वा 'जसेच तसे'तर परिणाम वाईट होतात. चर्चा करून गैरसमज सुलझले तरच चांगले परिणाम होतील.

२२. कोणतेही संकट आपण टाळू शकत नाही असं असता त्यांची अगोदर जाणीव असणे किंवा माहिती पडणे यांचा उपयोग काय ?

उ. कोणतेही संकट आपण टाळू शकत नाही. मात्र आपल्याला माहित असल्यावर आपण संकटाच्या परिणामांची तीव्रता कमी करू शकतो. याकरिता उपाययोजना करू शकतो.

उदा. पूर्वीय चक्रीवादळाची पूर्वसूचना मिळाल्या नंतर महाराष्ट्रातील मच्छिमार समुद्र, नदी किनाऱ्या वरील लोकांना,

कोरोना रुग्णांना सुरक्षित ठिकाणे हलविण्यात आले. समुद्रकिनाऱ्यावर सुरक्षा टास्क फोर्सच्या टीमस सज्ज करण्यात आल्या. ज्याप्रमाणे आपण पूर्वीच चक्रीवादळ टाळू शकत नाही त्याप्रमाणे आपण संकट (अन्य) टाळू शकत नाही. मात्र उपाययोजना करू शकतो.

२३. मन अस्थिर कोणत्या कारणामुळे होते व ते स्थिर करण्याचे उपाय कोणते ?

उ. चित्त म्हणजे मनाची बोधावस्थेचा व अबोधावस्थेचा भाग, जाणीव-नेणिवेचा एक प्रांत. मन अनेक कारणामुळे अस्थिर होते. त्याचे मुख्य कारण आहे विवेकाचा, स्थैर्याचा अभाव. अन् मनाला स्थिर बनवण्याचे उपाय स्थैर्य, धैर्य, संयम, निग्रह, उचिज्ञता व विवेकता.

२४. एखाद्या गोष्टीचा नुसता पश्चात्ताप अपराधाचे किंवा चुकीचे परिर्माण करायला पुरेसा असतो का ? कि त्याला दंड देणे आवश्यक असतो ?

उ. असं प्रत्येक अपराधाला कडक दंड देणे ही निर्घुणता व सरसकट व सतत कोणत्याही अपराधाला क्षमा करणे, ही दुर्बलता असते. आपल्या उपकारकर्त्यांने लहानगा अपराध केल्या नंतर, एखाद्याने मुर्खपणानं, अज्ञानीपणाने चूक केल्यास व पहिल्यांदाच अपराध करण्याच्यास क्षमा करावी. वांरवांर व त्रास देऊन अवमानित करणाऱ्या व्यक्तीस दंडित केले पाहिजे. जाणूनबुजून अपराध केला तर त्यांची गय करता कामा नये. एखादयानं सांगितलं की अजाणता चूक घडली तर त्याला पश्चात्तापाचा अवसर द्यावा.

काळ-वेळ-व्यक्ती-परिस्थिती-घटना-भावना-आशय इत्यादी विचार करून या गोष्टीचा निर्णय घ्यावा असे प्रल्हादाचे म्हणणे आहे.

२५. माणूस माणसाला का कंटाळतो, ते योग्य आहे की अयोग्य ? त्याची कारणे कोणती व उपाय कोणता ?

उ. माणूस माणसाच्या प्रवृत्तीला, स्वभावाला आचरणाला कंटाळतो. किंतु त्याचा गैरसमज होतो की, माणूस माणसाला कंटाळतो. काही काळानंतर त्याची सहनशीलता संपते, त्याला वाटतं की 'मला' या मनुष्याची प्रवृत्ती, स्वभाव व आचरण सहन करता येत नाही. व्यक्तीचा म्हणून मला कंटाळा येतो त्या व्यक्तीचा !

हेच कारण आहे या कंटाळयाचा. हा कंटाळा येणे अयोग्य आहे. कारण ही सृष्टी व सृष्टीतले घटक परस्परास्वलंबी व पूरक असतात. त्यामुळे माणूस माणसाला कंटाळणे ही बाब दुःखद आहे.

माणसाने माणसाला कंटाळून त्याला सोडण्याऐवजी चर्चा करून त्याच्या हेतू, आशयाची माहिती घेणे आवश्यक आहे, त्याच्या दोषांपेक्षा गुणांकडे कल असणे गरजेचे आहे.

एकमेकांना गुण-दोष दाखवावेत, काही ठिकाणी दुर्लक्ष करावे किंवा गुणदोषासकट स्विकारावे.

२६. मनुष्याला संसार कधी कधी दुःखदायी तर कधी कंटाळवाणा वाटतो तरीही तो संसाराला का भुलतो अथवा संसारात तरीही का रमतो ?

उ. संसार म्हणजे गृहस्थाश्रम, अथवा काही लोकांनी केलेला एकत्रित व्यवसाय, शिक्षण व यात्रा वा ब्रम्हचर्याश्रम होय.

साधु-संत व परमेश्वर यांच्या करिता विश्व, सृष्टी, ब्रम्हांड व पृथ्वी एका प्रकारचा संसारच असतो. सामान्य मनुष्याकरिता संसार पाण्डवांच्या मयसभेसारखा असतो. मायेचा भुलभुलथ्या असतो.

पाण्डवांच्या मयसभेत जसे सुंदर रत्नजडित वृक्ष, पुष्प वाटिका व नौका होत्या, त्याचप्रमाणे मायावी आग, जलमयी

जमीन,जमीनमयी पाणी, दरवाज्याजागी भिंत, भिंतीजागी दरवाजा इत्यादी चकवे होते.

त्याप्रमाणे संसारात सुखदुःख आहे. फसण्याच्या जागाही आहेत. त्यामुळे मनुष्य भ्रमित होण्याची शक्यता अधिक असते. त्याला वाटते संसारात सुखच आहे अथवा दुःखच आहे. मात्र सत्य हेच आहे की संसार सुखदुःखाचे अजब मिश्रण आहे.

१७. आजचा माणूस खरच भावनाशून्य झाला आहे का ?

उ. कलियुगात मनुष्य भावनाशून्य झालेला नाही, फक्त त्याच्या भावना सुप्त झालेल्या आहेत. तो अजूनही सुप्तावस्थेत आहे. त्याला व त्याच्या भावनांना जागृत करणे,आवश्यक आहे. कारण झोपल्याला जागं करणं सोपं असते. परंतु झोपेचे

सोंग करणाऱ्याला जागं होण्याची इच्छाच नसेल तर मात्र काम कठीण आहे.

दुसरं उत्तर हे की, प्रेम फक्त बॉयफ्रेंड व गर्लफ्रेंड मर्यादित असतं, ही व्याख्या आताच्या माणसाने केलेली आहे. ते प्रेमही परिपूर्ण नसतंच, त्या प्रेमालाही स्वार्थीपणाची किनार असते.तेही नातं पवित्र नसतं.

अन् करुणा, ती आजकाल जरा कमीच होत चालली आहे.

१८. कोरोनामुळे माणूस एकमेकांपासून दुरावला आहे का? का ही प्रवृत्ती मुळातली आहे ती बाहेर पडली का ?

उ. काही माणसे आपल्या जवळची नसतात किंबहुना आपण त्यांना आपली वा ते आपल्याला ‘आपलं’ मानत नाहीत किंवा त्यांच्याशी आपला वाद-विवाद होत असतो किंवा ज्यांच्याशी आपलं पटत नाही त्यांच्यापासून आपण दूर राहतो. मात्र कोरोनाने आपल्याला आपल्या जवळच्या

व्यक्तीपासून अंतर ठेवायल्या प्रवृत्त केले आहे. 'जो दुरावा वरील प्रकारच्या व्यक्तीपासून ठेवला जातो', तो दुरावा आपल्याला नातेवाइकांपासून ठेवावा लागतोय.

२९. माया म्हणजे काय ? जग हे सत्य नाही (मिथ्या) भ्रम आहे असे कुठे तरी वाचलं आहे त्याचा अर्थ काय ?

उ. माया म्हणजे संभ्रम,शंका,आशंका व विभ्रम उत्पन्न करणारी विद्या किंवा स्थिती.

जग हे सत्यही आहे व मिथ्याही. मिथ्या याकरिता कारण जग हे मायायुक्त आहे. जगात जो जन्मतो तो मरतोच.

सत्य याकरिता कारण या जगात परमात्मा वास करतो, येथे जो मरतो तो पुन्हा जन्म घेतो. अन् जग म्हणजे भ्रम नव्हे,तर विश्व हेच स्वयं विश्वाकडे पाहणाऱ्या मनात संभ्रम वा भ्रम उत्पन्न करणारं असते. कारण विश्वात जटिल व आश्चर्यकारक गुंतागुंतीची रहस्ये असतात. विश्वात दिसतं ते खरं असतंच वा तसंच असतं असं नव्हे.

३० बुद्धिमान व विद्वान मनुष्याची व फरक कोणता ?

उ. बुद्धिमान म्हणजे बुद्धि असलेला, ज्ञानसंपादन करण्याची शक्ती असलेला मनुष्य. तो मनुष्य विद्वानही होऊ शकतो. विद्वान म्हणजे सर्व प्रकारच्या विद्वता व ज्ञान प्राप्त केलेला मनुष्य. जो मनुष्य बुद्धिमानही असू शकतो.

३१. शत्रू म्हणजे काय ? किंवा ही संकल्पना काय आहे ? आपल्या अंतःकरणातील शत्रू आणि बाहेरील मनुष्य शत्रू यातील जास्त धोकादायक शत्रू कोणता ?

उ. शत्रू म्हणजे जाणूनबुजून आपल्याला नडणारा, काहीही अपराध केला नसतांही आपल्या वाईटाचे – अहिताचे चिंतन करणारा, आपल्या वाईटावर टपलेला व विनाकारण भिडणारा. (प्रत्येकाला वाटतं, आपला पक्ष धर्मसंमत आहे व तसे वाटणे स्वाभाविकच आहे.) अशी सर्वसाधारण संकल्पना असते. मात्र आपण एखादयाला शत्रू मानलं व त्याच्याशी

शत्रूत्व पत्करलं तर, जीवनाच्या अखेरपर्यंत आपण सूडचक्रात अडकून राहतो. आपला जो कोणी अपराधी असतो, त्याला प्रल्हादाच्या विधानांवर परखून अपराध्याला सूडबुद्धी न बाळगता न्यायनिष्ठुरतेने दंडित केले पाहिजे. अन ज्याला न्यायप्रियता इषित असते, त्याने सर्वप्रथम आतल्या शत्रूंवर व नंतर बाहेरील शत्रूंवर विजय मिळवला पाहिजे. त्याच्यासारख्या न्यायप्रियाचे सर्वप्रथम अरि षडरिपुच असतात. त्याला सूडबुद्धीची आवश्यकता असते,त्याला आंतरिक शत्रू आवश्यक असतात. ज्याला सूडबुद्धीचा काही अंशतः नाश करावयाचा असतो व न्यायप्रियताही इषित असते, त्याच्याकरिता षडरिपु आवश्यक असतात, त्यासह त्या आवेगावर नियंत्रण ठेवणारा विवेकाचा प्रतोदही .

३२. परिवर्तन सदैव पीडादायक असते का?त्याचा अंत सुखद वा दुःखद असतो का ?

उ. परिवर्तन पीडादायक असतंही व सुखदायी असतेही. उदा. कोरोना विषाणू हेही मोठं परिवर्तन आहे, ते आपल्याला पीडादायी ठरत आहे तसेच जागतिक शांतता प्रस्थापित होणं हेही मोठं परिवर्तन होतं. ते सर्वांना सुखदायी ठरलं होतं तसेच एखाद्या परिवर्तनाची जाणीव सुखदायी व पीडादायी वाटते. उदा.औद्योगिक क्रांती हे १९ व्या शतकातील मोठं परिवर्तन होतं. तेव्हा ते परिवर्तन सुखदायी व पीडादायक ठरलं होतं. सुखदायी याकरिता मानवाला श्रम करण्याची आवश्यकता पडणार नाही अशी नवी तंत्रे निर्माण झाली होती. पीडादायक याकरिताच की त्यामुळेच बेरोजगारी वाढली.

परिवर्तनाचा परिणाम सुखद वा दुःखद व मध्यमही असू शकतो. मात्र ते परिवर्तन स्विकारून त्या परिवर्तनास तोंड देणाऱ्या मानवांच्या प्रतिक्रियांवर तो परिणाम अवलंबून असतो.

३३. परिवर्तन कधी आवश्यक असते ? आवश्यक असूनही ते का घडत नाही ?

उ. परिवर्तन नेहमीच आवश्यक असते. परंतु राष्ट्रहितैषींना परिवर्तन घडण्याची अत्यावश्यकता वाटत असते तेव्हा परिवर्तन घडण्याची चिन्हे दिसत नसतात तेव्हा राष्ट्र हितैषीने राष्ट्रवासियांना आवाहन केले पाहिजे. तेव्हा त्या हाकेला प्रतिसाद मिळतो म्हणजेच परिवर्तनाची सुरुवात कुणीतरी करणे आवश्यक असते. याशिवाय परिवर्तन घडत नाही.

३४. मनुष्याचे/राष्ट्राचे परिवर्तन घडण्यासाठी कोणत्या गोष्टी आड येतात ?

उ. अहंकार, परिवर्तनाची भीती, दुराग्रह, धैर्य व स्थैर्याचा अभाव, विवेकहीनता, चुकीच्या प्रथा-परंपरा- समजांचा स्वीकार करणे, कुविचार, स्वार्थ, आसक्ती, संघर्षाचे भय, सारासार विचारशक्तीचा नाश तसेच, मनाचा संकुचितपणा इत्यादी गोष्टी परिवर्तनासमयी आड येतात.राष्ट्राचे असो वा मानवाचे.

३५. शत्रूच्या अंताशिवाय वा समूळ नाशाशिवाय शत्रूत्व संपत नाही का ?

उ. सत्य आहे हे शत्रूच्या समूळ नाशाखेरीज शत्रूत्व संपत नाही. कारण नाश झाला नाही तर ते शत्रूत्व संपणार नाही, ते शत्रूत्व पिढ्यानपिढ्या संक्रमित होत राहिल, सूडचक्र चालू राहिल, परंतु नेहमीच हा उपाय उपयोगी ठरणार नाही. माणसाने वेळ,काळ, परिस्थिती व शत्रूचे सामर्थ्य पाहून शत्रूमर्दनाचा उपाय शोधावा.

३६. परिवर्तन हा सृष्टीचा नियम असतो का ? असल्यास त्याचे कारण काय ?

उ. हा एक मानसशास्त्रीय प्रश्न आहे. याचे उत्तर 'हो' आहे. परिवर्तन हा सृष्टीचा नियम आहे. जेथे वर्तन असते, तेथे परिवर्तन असते.

३७. षडरिपुतला सर्वात नुकसानकारक रिपु कोणता ?

उ. मद, मत्सर, क्रोध, लोभ, मोह, व द्वेष हे षडरिपु आहेत. या षडरिपूमध्ये द्वेष हा धोकादायक असतो. कारण द्वेषामुळेच शत्रुत्वाची बीजे रुजतात.

३८. आयुष्यात मनुष्य कितीतरी प्रकारच्या चुका करतो तरीही तो सुधारत का नाही ? त्याच त्याच चुका तो पुन्हा पुन्हा का करतो ?

उ. परिवर्तनाची इच्छा नसणे, चुकांचा स्वीकार न करणे, चुकीच्या प्रथा-परंपरांचा स्वीकार करणे व त्यावर अडून राहणे, विवेकहीनता व जाणिवात्मक पलायन या कारणांमुळे मनुष्य सुधारत नाही व त्याच त्याच चुका पुनः करतो.

३९. धर्म म्हणजे काय ? खरा धर्म कोणता ?

उ. धर्म सनातन व नित्य असतो.त्यात अकर्म वा असत्य नांदत नसते. धर्म कधीही परिवर्तित नसतो. त्याची संहिता व तत्त्वे तीच आहेत.धर्म प्रसंगपरत्वे, व व्यक्तीपरत्वे बदलत नसतो. मात्र त्याची दिशा बदलू शकते. धर्मसंहिता प्रत्येकास समान लागू होते. धर्माची मूल्ये विचारांनी निर्मिलेली नसून अपौरुषेय. धर्म म्हणजे 'एक सत'असते. धर्म म्हणजे प्रत्येक घटकाचा पाया असतो. धर्म म्हणजे ईश्वरनियमांस व सुष्टीस साहाय्य करणारे ऋत असते. धर्म शाश्वत असतो. धर्म म्हणजे मनुष्यहृदयातील स्फूर्तिकेंद्री असलेली निष्ठा असते, धर्माची मुळे करुणा व विवेक असून त्याचे आधार न्याय, विश्वास, प्रेम,धैर्य व संयम हे आहेत. हाच धर्माचा अर्थ हाच खरा धर्म असतो.

४०. नियतीला आमंत्रण द्यायला लागत नाही, यात तथ्य आहे का ?

उ. हयात अर्थपूर्ण तथ्य आहे. नियतीला आमंत्रण द्यायला लागत नाही, मात्र नियतीतील जे काही निहित आहे, ते घडवून आणण्यासाठी आपली व आपल्या संबंधितांची कर्म व कर्मेफले कारणीभूत ठरतात.

४१. संसार व परमार्थ एकत्र नांदूच शकत नाही का ? याचा मेळ साधला जाऊ शकतो का ?

उ. संसार व परमार्थ एकत्र नांदू शकतात. यांचा मेळ साधता येतो.

भगवद्गीतेत कृष्णाने सांगितले आहे, गृहस्थीत कमळ वा पत्राप्रमाणे अलिप्त राहून परमार्थ साधता येतो. याशिवाय संतानी अजून एक मार्ग सांगितला आहे, "ससारातच परमार्थ करावा म्हणजे परमार्थही साध्य होतो."

४२. स्वप्नात कोणताही प्रसंग, घटना, वा दृष्य असो मनुष्य त्यात एकरूप होतो. पण जागृत असताना कोणत्याही प्रसंगी एवढा एकरूप होते का नाही?

उ. स्वप्नात कुठलीही घटना प्रसंग वा दृष्य असो मनुष्य त्याच्याशी एकरूप होतो. मात्र प्रत्यक्षात तितके रममाण होत नाही कारण स्वप्नातील दृश्ये घटना वा प्रसंग सुखावह असतात, ती आपल्या कल्पनेतून निर्माण होत असतात म्हणून.

मात्र वास्तव आपल्या कल्पनेविरुद्ध घडत असते, म्हणून मनुष्याचे मन त्यात रममाण होत नाही. स्वप्न हे अबोध प्रेरणा, भावना व कल्पना यांचे द्योतक आहे.

४३. दृष्टांत व स्वप्नातला फरक काय ? दृष्टांत सदैव सत्य ठरतात का ? वास्तवात उतरतात का ? व ते कोणाला मिळतात?

उ. स्वप्न म्हणजे कल्पनामयी दृष्ट वा दृश्य वा दृष्टांताचा अर्थ, दृष्ट म्हणजे कल्पनेचे दृश्य व दृष्टांत म्हणजे कल्पनेचा अंत वा कल्पनातीत वास्तववादी 'भविष्याचे दृश्य'असा होतो.

दृष्टांत हा नियती, संत,गुरु वा इष्टदेवता देतात. आपल्याला भविष्याबद्दल सावध करण्याकरिता वा आनंदाची नांदी सांगण्याकरिता दृष्टांत दिले जातात. दृष्टांत आपल्याला तेव्हा दिला जातो,जेव्हा आपली कल्पना शक्ती थंडावलेली असते व आपण अर्धवट निद्रावस्थेत व अर्धवट जागृतावस्थेत असतो.(कारण निद्रावस्थेत कल्पना -शक्ती प्रबळ झाली असते, तर जागृतावस्थेत देहाची जाणीव) दृष्टांत कोणालाही दिला जातो,असेल जर देवाच्या मना !— मात्र कुणाच्या स्मरणात राहिलं की नाही, कुणाला समजेल की नाही हे त्याचंच भाग्य ठरवतं.

दृष्टांत म्हणजे भावी नाट्यासाठी करवून घेतलेली स्वप्नरूपी तालीम असते. ती तालीम कशी काय व्यर्थ जाऊ शकते?.

४४. निद्रेत असताना आपली अवस्था अचेतन असते मग निद्रा पूर्ण झाल्यावर त्याची (देहाची) जाणीव कशी काय होते ? व ती कशामुळे होते?

उ. कारण आपला निद्रावस्थेत इदम् जरी प्रबळ असला तरी त्यांवर आधिपत्य गाजवत असतो. म्हणून निद्रा पूर्ण झाल्यावर आपल्याला वास्तवाची जाणीव होते .म्हणजेच आपल्या देहाची जाणीव होते.

४५. वास्तवापेक्षा कल्पनेच्या जाणीवेने
(उदा.अपघात,मोठा आजार,कुणाचा तरी मृत्यु व सतत
काही तरी गमावण्याची भीती वाटणे) इत्यादीला मनुष्य
का घाबरतो ?

उ. अचानक आलेला विचार, आकस्मिक विचार, कारण
मनुष्या स्वप्न हे अबोध प्रेरणा व कल्पना यांची द्योतके
असतात. तसं पाहता, काही अबोध भावना व कल्पना
आपल्याच असतात, असं नव्हे दुसऱ्याच्याही असू शकतात.
कारण मेंदू दुसऱ्यांचे ही आवेगही स्विकारतो.

मनुष्य घाबरतो, कारण त्याला वाटतं असे विचार व कल्पना
आपल्या मनात आल्याच कशा? असे स्वप्न पडलेच कसे? हे
अशुभ विचार या सुखाच्या घडीच्यावेळी आलेच कसे?
त्यामुळे मनुष्य अस्वस्थ होतो. याला पूर्णपणे घाबरणे म्हणता
येत नाही.

परिस्थिती, काल, व्यक्ती, कल्पना, विचार यांच्या स्वरूपावर मनुष्याची भीती, त्याची अस्वस्थता (याबाबतीची) तीव्रता यांवरही अवलंबून असते.

परिस्थिती सुखमयी असेल तर अशी अशुभ कल्पना यावेळीच का यावी? असा प्रश्न मनुष्याला अस्वस्थ करतो.

परिस्थिती संकटांतून बाहेर आल्यानंतरची असेल तर अगोदर जे ते काही कमी होते का? असा राग व संकटाविषयी भीती ही वाटते.

काळ आपादकाल असला तर, आता संकटे संकटावर येतात. तर आपल्या मनात आलेला विचार भावी संकटाचा निर्देश करत तर नाही ना? अशा प्रकारचा मनुष्याचा शंकित भाव असतो.

काळ वैभवाचा असला तर आपल्याला काय होणार आहे? मात्र या गुर्मितही भीती असते. कल्पनेतील ती व्यक्ती आपण

वा आपली प्रिय असेल तर तिच्या वियोगाच्या भीतीने जीव उडून जातो वा देहाची आसक्ती प्रबळ होते.

कल्पनेतील व्यक्तीने पूर्वी आपल्याकडून कर्ज घेतले असेल, वा ती धन देण्याची शक्यता अधिक संभावना असेल, तिच्यामुळे आपल्याला फायदा होणार असेल, तर आपण स्वार्थी होतो व अस्वस्थ होऊन असा विचार करतो,”त्या व्यक्तीला काय झालं, तर ती आपलं कर्ज कसे फेडेल वा ती आपल्याला पैसे कशी देईल?”

कल्पनेतील व्यक्ती आपल्यासंबंधीत वा आपल्याला फायदा देणारी नसेल, तर आपल्याला वाटणाऱ्या अस्वस्थतेची तीव्रता अत्यल्प असते.

कल्पनेतील विचार आपला असेल तर आपल्याला वाटणाऱ्या भीतीचे कमी (फारच) असते. आपण त्याच्याशी जुळवून घेतो.

कल्पनेतील विचार दुसऱ्याने आवेगित केलेला असतो तर आपल्याला तो विचार अनोळखी वाटतो परिणामी आपल्या भीती व अस्वस्थतेत भर पडते.

४६ .संत किंवा साधु महात्मांना सर्व सामान्यांच्या मनातील विचार कसे काय ओळखता येतात ?

उ. संत वा साधुजनांना विविध सिद्धी प्राप्त असतात. 'सर्वज्ञ' या सिद्धांतामार्फत ते कुणाच्याही मनातील विचार ओळखू शकतात.

याशिवाय संत महात्मांस दुसऱ्यांचा अंतरंगात शिरण्याचे सामर्थ्य असते, (वक्त्यालाही हे सामर्थ्य असते), हे दुसरं कारण.

संत-महात्मा दुसऱ्यांच्या भावनांचे प्रतिबिंब त्यांच्या चेहऱ्यांवर पाहून ते ओळखण्यात प्रवीणही असतात, हे तिसरं कारण.

संत महात्मांच्या हृदयाशी अनेकांचे सुक्ष्मदेहाचे भावबंध जुळलेले असतात, हे चौथे कारण.

संत महात्मा संपूर्ण विश्वाला “आपला संसार “च मानतात, त्यामुळे ते त्या विश्वातील प्रत्येक व्यक्तींशी एकरूप असतात, हे पाचवे कारण.

अन् सर्वात शेवटचं कारण, हेच की संतांना आपल्या साधनेकारणेही दुसऱ्यांचे विचार ज्ञात होतात.

४७. मनुष्याला आपल्या देहातील रहस्ये जाणणे शक्य व गरजेचे आहे का ?

उ. होय, ती रहस्ये जाणणे शक्य व गरजेचे आहे मनुष्याला. कारण मनुष्याला स्वतःच्या देहातील रहस्ये जाणल्याशिवाय मनुष्याला आपल्या देहातील अवयवांचा वा इंद्रियांचा योग्य उपयोग करता येणार नाही.

४८. विश्वातील व मानवातील दडलेली रहस्ये कोणती?ती जाणणे मनुष्याला शक्य आहे का ?

उ. विश्व तथा मनुष्य देहातील रहस्ये फारच गहन,गुंतागुंतीची व जटील आहेत.सर्वच रहस्ये जाणून घेणे सामान्य मनुष्याला शक्य नाही.मात्र तिचा एखाद्या वा काही अंश तो ग्रहण करू शकतो वा जाणून घेऊ शकतो.

४९. मनुष्य कधी कधी टोकाची पावले का उचलतो?.

उ. माणसाला जेव्हा वाटतं, सर्व मार्ग बंद झाले, तेव्हा तो टोकाची भूमिका स्वीकारतो. एका ठराविक वेळी माणसाचे स्थैर्य, शौर्य व उचितज्ञेची मर्यादा संपते व त्याच्या मनावरील ताण वाढतो. त्याच्या हृदयात संघर्षाची स्थिती निर्माण होते. तेव्हा मनुष्याला घरातून पळून जावेसे वाटते वा आत्महत्या करावीशी वाटते वा वाममार्गाचा स्वीकार करण्याची प्रवृत्ती बळावते, त्यामुळेच मनुष्य टोकाची पावले उचलतो.

५०. मनुष्य आपल्या माणसांत असतानाही एकटा पडतो ? ते का ?

उ. माणूस आपल्या माणसांत असताना एकटा कधीही पडू शकतो, सुखाच्या काळातही , दुःखकाळातही, आपदकाल असो वा वैभवकाळातही. त्यातही त्याची मुख्य कारणे आहेत, संकोच, समोरचा दुःखी वा दुखावला जाईल याची भीती, एकलकोंडेपणा ,लाजरेबुजरेपणा, घरातील व्यक्तींशी फारसा संवाद नसणे, विरंगुळण्याची साधने नसणे, कुणाशीही सख्य नसणे, कुठल्याही प्रकारचा छंद नसणे, अंतर्मुखतेची तीव्रतम पातळी, नकारात्मकता ,भावनाहीनता ही कारणे असतात.

५१. माणूस एकटा का पडतो ?

उ. संकुचित प्रवृत्ती, एकलकोंडेपणा, संकोच , न्यूनगंड, अहंगंड, लाजरे बुजरेपणा, विरंगुळ्याची साधने उपलब्ध नसणे, कुठल्याही प्रकारचा छंद नसणे, चेतापदशिता, अंतर्मुखतेची अधिकतम पातळी, निरसलता, नकारात्मकता व भावनाहीनता याकारणे माणूस एकटा पडतो.

५२. मनुष्याला एकांत आवश्यक असतो का ?

उ. मनुष्याला एकांत आवश्यक असतो, एरव्ही त्याला आंतरिक 'स्व'चे, बोधावस्थेचे, भावनांचे प्रेरणांचे, विचारांचे, कृतींचे, भूतकाळाचे परिक्षण व निरीक्षण करण्यासाठी एकांत आवश्यक असतो. दुःखाच्या प्रसंगी स्वतः कडून स्वतः ला उभारी देण्यासाठी एकांत आवश्यक असतो.

संकटाच्या वेळी प्राप्त परिस्थितीला कसे सामोरं जावं, त्यातून मार्ग कसा काढावा या बाबात विचार करण्यासाठी हा एकांत

आवश्यक असतो. परीक्षेच्या घडीला स्वतःला सज्ज करण्यासाठी एकांत आवश्यकता असतो.शांतीच्या काळात माणसाने आपल्या अंतरंगात डोकावून पाहण्यासाठी एकांत आवश्यक असतो. शारीरीक व मानसिक स्वास्थ्य बिघडले असता आपण स्वतःला खंबीर बनवण्यासाठी एकांत आवश्यक असतो. संघर्षाच्या वेळी दोन भावनांच्या , प्रेरणेच्या त्याकरिता एकांत आवश्यक असतो.

संतोषाच्या वेळी परमार्थाचे वहन कसे करावे याकरिता आवश्यक असतो एकांत.

५३. मनुष्याचे आंतरिक स्वास्थ्य बिघडण्याची मुख्य कारणे कोणती ?.

उ. मानसिक दबाव, ताण-तणाव, घरातील व्यक्तींशी तुटक संवाद, चेतापदशिता, धैर्य, विवेकाचा अभाव,भावना, गैरसमज, सतत येणारी संकटे,भावना, वासना,प्रेरणांवर नियंत्रण नसणे विकारांवर नियंत्रण नसणे. मन भरकटणे

(अयोग्य वळणावर), आवेगांवर व आवेशावर कंट्रोल घालवण्यासाठी सतत हसणे वा रडणे विचार करणे सोडून देणे,अती खाणे व अति झोपणे,व्यसनी होणे,कामक्रिडेत स्वतःला सतत गुंतवणे,घरातल्या वस्तुंवर राग काढणे वा तोडफोड करणे या ताण व्यवस्थापनाच्या चुकीच्या पध्दतीमुळे माणसाचे मानसिक स्वास्थ्य बिघडते.

५४. परमार्थाचे वहन कसे करावे.?

उ. परमार्थ म्हणजे परम अर्थ. नरजीवनाचा परम व गहन अर्थ जाणून त्यानुरूप कार्य करणे म्हणजे परमार्थाचे वहन करणे होय. ईश्वरीय कार्यात स्वतःला झोकून देणे, कर्मफलाबद्दल अनासक्त असणे, दानधर्म करणे,पुण्यसंचय करणे सज्जनतेची कार्ये करणे इत्यादी तर्हेने परमार्थाचे वहन करावे.

संतोष म्हणजे समाधानावेळी परमार्थाचे वहन सहज, शक्य व सुकर आहे.

५५. केवळ एका प्रसंगाने मनुष्याच्या मनामध्ये परिवर्तन होऊ शकते का ?

उ. केवळ एकाच प्रसंगाने मनुष्याच्या आयुष्याला कलाटणी वा मनामध्ये परिवर्तन होऊ शकते अन् हीच परिवर्तनाची सुरुवात असते.

याकरिता उदाहरणे द्यायची झाली तर सुप्रसिद्ध बाबा आमटे. बाबा आमटेंनी एका कुष्ठरोग्याला पाहिले. त्याच्याकडे पाहुन घृणा, तिरस्कार वाटला होता. मात्र त्याबरोबरच रोग्याला सांत्वन देण्याची निकडही जाणवली, मात्र चयन त्यांच्यावर अवलंबून होते, कुष्ठरोग्याचा परित्याग व सर्वस्वाचा परित्याग.

५६ .चित्त कशामुळे निर्मळ होऊ शकते ?

उ. चित्त मुळातच निर्मळ असावं लागतं. सर्वांच असतंही. मात्र वयात आल्यावर विकार प्रबळ होतात. म्हणून आपल्या साधना व इच्छाशक्तीच्या जोरावर मन निर्मळ करू शकतो. तसेच आपल्या गुरुचा आशिर्वाद असल्यावर चित्त अवश्य निर्मळ होते.

५७. संतमहात्मांच्या सानिध्यात राहूनही काही मनुष्यात परिवर्तन का होत नाही ?

उ. कारण बदलण्याची इच्छा नसते, अहंगंड, दुराग्रह, चुकीच्याच धारणांना ग्रहण करणे, स्वार्थ,सारासार विचार शक्ती नसणे व संकुचित प्रवृत्ती, 'अंह'ला चिटकून राहणे या कारणांमुळेच संतमहात्मांच्या सानिध्यातील व्यक्तीच्या परिवर्तनाची संभाव्यता घटते.

५८. शक्तीला जागृत होण्यासाठी क्रोधाची आवश्यकता असते का ?

उ.शक्ती जागृत होण्यासाठी क्रोधाची आवश्यकता असते. दौपदीला कौरवनाशासाठी,कृतांतावेळी कौशिकीला, दुर्गा व कालीला असुर नाशासाठी व त्याकरिता आपली शक्ती जागृत करण्यासाठी क्रोधाचा आधार घ्यावा लागला. मात्र यदि

संहाराकरिता शक्तीच सृजन झालं असेल तर तिला जागृत करण्याकरिता क्रोधाची आवश्यकता असते.

सृजनाकरिता शक्ती जन्मली असेल तर संयमाची, धर्मसंस्थापनेकरिता शक्तीचं सृजन झालं असेल तर सहनशीलता व धर्मपरायणसाठी, धर्म रक्षणासाठी शक्ती जन्मली असतां शक्ती जागृत होण्यासाठी प्रेम व भक्तीची आवश्यकता असते. म्हणजेच शक्ती जागृत होण्यासाठी क्रोधाची आवश्यकता नेहमीच असते, असे नाही.

५९. कोणीही मनुष्य शक्तीला आपल्या वशमध्ये करू शकते का ?

उ. हो, शक्य आहे. मनुष्य शक्तीला वा देवतांना प्रेम, भक्ती, धर्म, पूजन-वंदना, यज्ञयाग, कर्मकांड, जप्त तंत्रविद्या, तंत्र-मंत्र, शाबरी विद्या, समर्पन या माध्यमांनी आपल्या स्वाधीन करून घेऊ शकतो.

६०. ईश्वरीय अवतारात मनुष्यत्व असू शकते का ?

उ.मनुष्यत्व कमी व ईश्वरत्व अधिक हे योनी संभाव्यावर अवलंबून नसते. पांडव अयोनिज होते, कृष्ण योनिज. मात्र पांडवात मनुष्यत्व अधिक व ईश्वरत्व अल्प होते. परंतु पार्वती देवी योनिसंभव असली तरीही काही वेळा तिच्या ईश्वराच्या वर मानव्य भारी पडते. आणि एक गोष्ट महत्त्वाची की ईश्वरातही मानव्य असलेच पाहिजे याशिवाय ईश्वराने मानववातार धारण केलाच पाहिजे.

कारण मनुष्यच हा पृथ्वीवरील सर्वशक्तीशाली व बुद्धीमान जीव आहे. म्हणून त्याचे गुणधर्म ईश्वरी अवतारात लागले तरी ते कधी ही अहितकारक नसतात. फक्त मानवाने ज्याप्रमाणे बुद्धीमत्ताने आपल्या क्षमतांचा उपयोग करून उत्क्रांती केली, त्याप्रमाणे अवताराने आपल्या दैवी व मानवीय सामर्थ्याचा उपयोग करून आपली प्रगती साधली पाहिजे.

६१. दिव्याला व प्रकाशाला वाईट शक्ती घाबरते का ?

उ. दिव्याला नव्हे, तर शुभ मंगल, शुद्ध व आध्यात्मिक स्पंदनाच्या आधिक्याला वाईट शक्ती घाबरते. मात्र दिवा जर शुभंकर भावनेने प्रज्ज्वलित केला तर वाईट शक्तीचे नश्यन सुकर होऊन जाते.

६२. भक्ताला ज्ञान असणे आवश्यक असते का ? किंवा भक्त ज्ञानी असतो का ?

उ. भक्ताला पूर्व ज्ञानाची आवश्यकता असते. साधना, आसनपध्दती इ.भक्त साधना करण्यापूर्वी पूर्व ज्ञानी असायलाच हवा. किंतु साधने नंतर ईश्वर भक्ताला ज्ञान देतो.

६३. अज्ञानी मनुष्य गुरु असू शकतो का ?

उ.अज्ञान-ज्ञान ही मानसशास्त्रीय, अमूर्त व अमानवीय संकल्पना आहे. ज्ञान वा अज्ञान

दिसत नाही व दुसऱ्यांनाही जाणवत नाही. त्यामुळे ज्ञान-अज्ञान वा अहर्ता अनहर्तांवरून गुरुत्व ठरवणे फार कठीण आहे. (कारण श्रद्धेचा प्रश्न) तसेच ज्ञान किती असणे हे गरजेचे नाही. (भक्त वा गुरु) तर ज्ञान असणे हे अधिक गरजेचे असते. गुरु हा गुणांमुळे आदर्श ठरत असतो.

६४. माणसाची बुद्धी भ्रष्ट का होते ?

उ. नीतीतत्वाची पायमल्ली होत असल्या कारणे व विकारांच्या वाढल्याने, स्वभावाकारणे माणसाची बुद्धी भ्रष्ट होते. तसे पाहता हा प्रश्न गुंतागुंतीचा व जटिल आहे.

६५. कधी कधी कुठल्या घटना वा प्रसंगाचा बोध होत नाही की ते आपल्या बाबतीत घडतात ?

उ.आपण त्यावर युक्तीने मात करावी म्हणून का ? माझा तर हा अनुभव आहे.

६६. कलीयुगात माणूस (माणूसकीच्या दृष्टीकोनातून)
अधोस्तरावर आला आहे का ?

उ.अर्थातच, फक्त कमी टक्के माणूसकी पाळणारी लोक आहेत.

६७. आपुलकी, जिव्हाळा,दया, करुणा,क्षमा इत्यादी
भावना या आधुनिक युगात नष्ट झाल्या आहेत का ?

उ. नाही, परंतु बदलत्या परिस्थितीनुसार मनुष्य या भावनांना प्राधान्य देतो की नाही हे महत्त्वाचे आहे.

६७. कलीयुगातील मानवाची प्रवृत्ती युगामुळे बदलली
की मुळातच होती ?

उ. नाही, पूर्वीचेच मानवाचे दुर्गुण अधिक गडद झाले आहेत.एवढंच.

६८. साधकालाही मृत्यूचे भय वाटू शकते का ?

उ. साधकाला मृत्यूचे भय वाटते आणि नाहीही. कारण कधी कधी त्यांचं कारण देहाप्रती आसक्ती तर कधी कधी साधना, आत्माविष्कार व कार्य हेतूपूर्तीकरिता देह या साधनांची आवश्यकता असते. म्हणून साधकाला मृत्यूचे भय वाटू शकते. याशिवाय नियतीच्या अनिश्चितता घटनांकारणे, पुर्वानुभव स्मृती कारणे मृत्यूचे भय वाटू शकते.

६९. देहातीत अवस्था म्हणजे काय ? त्या अवस्थेत देहाची जाणीव पुर्णपणे गेलेली असते का ?

उ. देहातीत अवस्था म्हणजे देहापलीकडची अवस्था होय. ही अवस्था आत्मा, परमअहम् परमात्मा, ईश्वराचा निकट नेणारी अवस्था आहे. या अवस्थेत पूर्ण पुणे मनाच्या, आत्म्याच्या खोल तळात उतरल्यासारखा अनुभव होतो, चिंतनही होते. समाधीव्यतिरिक्त इतर वेळीही या अवस्थेची अनुभूती होते.

ही अवस्था प्रारंभिक स्तरावर असेल तर देहबुद्धी ची जाणीव असते. ही अवस्था अंतिम स्तरावर असल्यास ती जाणीव अत्यल्प असते.

७०. साधक कसा असावा ? किंवा कसा असला पाहिजे ?.

उ.साधक कसा असावा किंवा कसा असला पाहिजे याकरिता लागू होणारे नीतिनियम किंवा आदर्श मूल्यतत्वे अनेक संतांनी, तत्ववेत्तांनी, विद्वानांनी, ऋषींनी पूर्वापारपासून सांगितलेले आहेत. याबाबत नवे सांगावे असे काहीच नाही. मात्र संक्षेपाने सांगण्यासारखे इतकेच आहे, की साधकात विवेक, धैर्य,संयम, जिज्ञासा व समर्पणाची भावना हे सद्गुण असलेच पाहिजेत. त्याने परिस्थितीच्या सर्व बाजू पाहून-पडताळून योग्य ते उचित निर्णय घ्यावे. त्याने ऐहिक गोष्टी पासून अलिप्त असले पाहिजे, मात्र त्याने आपली कर्तव्ये पार पाडणे आवश्यक आहे आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे

त्याने, 'आपल्या शरीरावर ईश्वराची सत्ता चालते' असे मानले पाहिजे व अकर्मण्यतेचा भाव अर्थात ईश्वर माझ्याकडून वर्तन घडवून आणतो, असा भाव धारण केला पाहिजे.

७१. विश्वात शक्ती नसेली तर काय होईल ?.

उ. शक्ती नसेल तर काय होईल या प्रश्नाचे उत्तर प्रकृती-पुरुषाचे अस्तित्वातूनच मिळेल, शिवशक्ती तत्वांच्या, परस्पर पूरकतेतूनही.

या प्रकृतीत शक्ती, उर्जा जर नसेल तर सृष्टी स्तब्ध राहिल. कोणीच कार्यान्वित होणार नाही. अर्थातच सर्व मृतवत होतील.

ज्याप्रमाणे शिवातून शक्तीतत्व निघाल्याकारणे तो 'शव' होतो, त्याच्या वर प्रलय व कालाची अधिष्ठात्री असलेली महाकाली आरूढ होते, त्याचप्रमाणे या प्रकृतीत शक्तीच

नसेल तर ती सर्व सृष्टी निष्क्रिय होईल आणि या सृष्टी वर काल व प्रलयाचे साम्राज्य वाढेल.

७२. साधकाची साधना योग्य दिशेने चालली आहे, हे कसे ओळखायचे ?

उ. साधकांची साधना विभिन्न योगांद्वारे नियंत्रित असते. उदा.योग, ध्यान योग, ज्ञान योग, भक्तियोग कर्म योग. प्रत्येक साधकाला विशीष्ट वेगवेगळे किंवा अनाकलनीय अनुभव येतात. प्रत्येक साधकाची साधनेची प्रगती वेगवेगळी असते. कारण त्यांची श्रद्धा,भक्ती, सुकर्मणता याशिवाय त्यांची योग्यता,भक्ती, साधनेप्रतीची आस्था या सर्वांवर साधकांची प्रगती अवलंबून असते. साधकांची प्रगती योग्य दिशेने चालली आहे की नाही, हे साधकांचे अनुभव (बाह्य अनुभव) वर्तन, प्रतिभा,ज्ञान,सुज्ञता,परिपक्वता, सद्गुण हे बाह्य किंवा आंतरिक घटक ठरवू शकत नाही.याउलट साधकांचे आत्मानुभव, स्थितप्रज्ञता, स्व चे ज्ञान किंवा स्वतःच्या

अस्तित्वाचे ज्ञान याशिवाय आत्मा-परमात्म्याशी एकरूप होणं, विभीन्न सिध्दी प्राप्त होणं आणि परमेश्वराची विशेष कृपा वारंवार लाभणे अशा अनेक अदभूत बाबींमुळे आपल्याला कळते की साधकांची प्रगती योग्य दिशेने सुरू आहे किंवा चालली आहे.

७३. मनुष्य 'मी देह आहे' या जाणीवेत सतत का राहतो व तो त्यातून बाहेर का पडत नाही ?

उ.मनुष्य 'मी देह आहे' ह्या जाणीवेत सतत राहतो, याचे कारण एकच असते ते म्हणजे या देहामुळे आपण कृती, हालचाली करू शकतो, आपल्या इच्छा, आकांक्षा,ध्येये, महत्वाकांक्षा या देहामुळेच पूर्ण करू शकतो. या देहामुळेच आपल्याला धन, मानमरातब, सामाजिक प्रतिष्ठा, नातेसंबंध प्राप्त होतात. त्यामुळे देहाविषयी आसक्ती, मोह, चिंता असते स्वाभाविक आहे.मात्र मी म्हणजे 'देह आहे'ही जाणीव असणे चुकीचे आहे. पण माणूस या जाणीवेतून बाहेर पडत नाही याचे कारण

हेच आहे की, ही जाणीव सुखावह असते,हेही स्वाभाविक आहे. कारण प्रत्येक नाते, आपली प्रत्येक ओळख,क्षमता,आपली प्रतिष्ठा, आपली स्तुती-निंदा,आपल्याला मिळणारा आदर-अनादर, उपाधी सर्व काही देहामुळे प्राप्त होत असून देहाशीच जुळलेले असतात. याशिवाय जर आपली निंदा होत असेल, तर आपण आपली प्रतिष्ठा निर्माण करण्याचा प्रयत्न करतो,आपली स्तुती होत असल्यास, आपण आपली तीच प्रतिष्ठा वाढवण्याचा प्रयत्न करतो. आपली ओळख, प्रतिष्ठा, स्तुती-निंदा या बाबतीत आपण दक्ष असल्यामुळे आपल्याला त्याच जाणीवेत राहावे लागते. जर स्तुती होत असेल तर ती जाणीव सुखावते. जर निंदा होत असेल तर ती जाणीव प्रबळ होते म्हणून मनुष्य आपल्या देहबुद्धीच्या जाणीवेतून बाहेर पडत नाही.

७४. प्रत्येक मनुष्याचे जीवनाचे कार्य काय सारखे असते का? अथवा तो विशिष्ट कार्यासाठी जन्मला असतो का?

उ. प्रत्येक मनुष्य आपल्या जीवनाचे ध्येय ठरवित असतो, असं बुद्धीवादयांच मत असतं आणि देव प्रत्येक व्यक्तीला काही ना काही कारणकरिता जन्माला घालतो, व असामान्य व्यक्तीचे तो विशिष्ट ध्येय ठरवतो, असं सद्वस्तूमीमांसकांचं मत आहे.

मात्र ही दोन्ही ही मते तार्किक व शास्त्रसांगतं आहेत.

जर देवावर किंबहुना एखाद्या शक्तीवर श्रध्दा व विश्वास असेल तर आपण ध्येयचयनात देवाचा हस्तक्षेप मानू शकतो.

मात्र गीतेत म्हटल्याप्रमाणे देव मनुष्याला कर्माचे स्वातंत्र्य देतो, तर तो मानवाला ध्येय चयनाचे स्वातंत्र्य सुध्दा देतो.

पण, ज्या व्यक्ती विशिष्ट, असामान्य असतात, त्यांना कार्य, ध्येय, आकांक्षाच्या मर्यादा असतात. अर्थातच त्यांचे वेगळे, विशिष्ट ध्येय निश्चित असते.

७५. मनुष्य सर्वात बुद्धिमान प्राणी असून तो स्वतःचा उध्दार का करत नाही ?

उ.पहिले कारण म्हणजे माणूस बुद्धीमान प्राणी असला तरी तो सर्वात आपल्या बुद्धीच्या उपयोग करत नाही.

दुसरे कारण म्हणजे बुद्धीची संकल्पना तर्कातीत आहे. त्यामुळे बुद्धिमध्ये अनेक घटक,क्षमता समाविष्ट आहेत. तर त्यातील कुठला घटक,कुठली क्षमता विकसित अथवा जन्मजात आहे, हे मनुष्याला कळले पाहिजे. त्याकरिता त्याच्याकडे कारण मीमांसा करण्याची तार्किक क्षमता,. व्यापक दृष्टिकोन असला पाहिजे.असला तरी त्याचा विकास झाला पाहिजे. सहसा प्रत्येक मनुष्य याबाबतीत विचार करत नाही.

तिसरे कारण म्हणजे नित्यक्रम (the routine) परिपाठ,समाजांचा किंवा कुटुंबाचा परिपाठ. समाजाच्या किंवा कुटुंबाच्या परिपाठानुसार मनुष्य चालतो. माणसाचे व्यक्तिमत्त्व समाज व कुटुंबाच्या परिपाठाकारणेही घडत असते. जर त्यांच्यावर तो नित्यक्रम लादला गेला किंवा त्यांचे विचार, दृष्टीकोण,वर्तन समाजाच्या, कुटुंबाच्या परिपाठाप्रमाणे झाला तर तो त्या समाजाच्या वा कुटुंबाच्या परिपाठाविरुद्ध वागू शकत नाही.

चौथे कारण म्हणजे पंरपरा,रुढी,प्रथा इत्यादी मनुष्य समाज,कुल,जात-धर्मासंबंधीत असलेल्या प्रथा, पंरपराचे पालन करण्यासाठी जन्मापासून बाध्य असतो. त्याकाळचे नवे काहीतरी करण्याचे धाडस होत नाही व रुढी, पंरपरा तोडल्याकारणे मिळणारी लोकनिंदा, एकटेपणा स्वीकारण्याची तयारी नसते.

पाचवे कारण म्हणजे असा क्षण जीवनात न येणे की त्यामुळे जीवनाला कलाटणी मिळेल किंवा क्षणांचे महत्त्व न पटणे.

सहावे कारण म्हणजे अनिच्छा व चैनविलासी सुखांनी भरलेल्या जीवनाची इच्छा धरणे. आपल्याला स्वतःला बदलण्याची किंवा काहीतरी नवे वेगळे करण्याची इच्छा नसते. याचे अजून कारण असे की असते की जीवन सुरळीत सुरू असताना किंवा सुखसुविधा मिळत असताना आपल्याला विशेष काही करण्याची इच्छा निर्माण होत नाही. या सहाही कारणांमुळे मनुष्य आपला उध्दार करत नाही किंवा आपले आयुष्य सार्थकी लावू शकत नाही.

७६. जाणीव व नेणीव यामधील फरक कोणता?

उ. 'जाणीव' हा शब्द 'जाण' या शब्दापासून तयार झाला आहे. 'जाण' या शब्दाचा अर्थच जाणणे असा होतो. किंबहुना ज्याचे आपल्याला बोधन होते, बोध होतो. संपूर्ण अर्थ, हेतू, उद्देश, घटना सर्व काही कळते, ज्याचे आपल्याला पहिल्यापासून ज्ञान असते, किंबहुना अन्य कुणीतरी ज्याचे

आपल्याला ज्ञान दिलेले असते,ते सर्व काही आपल्या जाणीवेत असते, देहबुद्धी, उपाधी, सामाजिक प्रतिष्ठा, स्व-क्षमतांचे- अभिरुचींचे, दुर्बलस्थानाचे ज्ञान, सामाजिक इ, लोककथने आपल्या जाणीवेत असते. नेणीवेचा प्रांत सुषुप्ती व तुर्या अवस्थेत असतो.

‘नेणीव’ या शब्दाचा अर्थ येथे ‘तो,ती,ते,मी तू’ नाही असा प्रांत होय’ असा होतो.

नेणीवेमध्ये देहबुद्धी, उपाधी कशाची सुध्दा जाणीव नसते. किंबहुना जाणीवच नसते.

७७.शक्तीचे स्वरूप कोणते? व शक्तीचे सृजन कशासाठी होते ?

उ. शक्तीची अर्थात ऊर्जेची विभिन्न स्वरूपे असतात. पंचमहाभूते, सर्व देवता, राक्षस, गंधर्व, मनुष्य, अवकाश,ऋत,

सत्य ही तत्त्वे सुध्दा, जाणीव-नेणीव, जे जे या प्रकृतीत आहे, ती सर्व शक्तीची स्वरूपे आहे.

शक्ती म्हणजे साक्षात जीवन असते. ती असते म्हणून जीवनाचा प्रवाह सुरळीत चालू असतो. शक्ती म्हणजे ऊर्जा, ही जिवीततेचे लक्षण असते.

त्याकरिता तिचे सृजन आणि संवहन आवश्यक असते. कार्य करण्यासाठी आवश्यक स्फूर्ती, ऊर्जा, शक्ती, सामर्थ्य, मनोबल, उत्साह, उत्तेजना, उन्मेषणा, आवेग, संवेग हे सर्व शक्ती कारणे प्राप्त होते. जीवन व जीवनाला मिळणारी गति शक्तीकारणेच प्राप्त होत असते. संघर्षात आवश्यक असणारे ध्येय विवेक, कृतीचापल्य, निर्णयक्षमता आणि दृढताही शक्तीकारणे प्राप्त होते.

याशिवाय शक्ती या प्रकृतिचे संचालन करते, शक्ती देवतांना शक्ती प्रदान करत असते.

म्हणून शक्तिंचे सृजन व संवहन आवश्यक असते.

७८. जो आत्मरूपासी एकरूप झाला आहे त्याची इंद्रिय स्वतः ची कार्ये करतात आणि त्याचवेळी तो आत्मलीन पण आहे असे होऊ शकते का ?.

उ. होऊ शकतं. संत, साधक जेव्हा आत्मसुखाशी एकरूप असूनही त्यांची सर्व इंद्रिये कार्यरत असतात, यालाच सहजावस्था म्हणतात.

सहजावस्था हा ध्यानाचा तिसरा टप्पा होय. मूर्त ध्यान, अमूर्त ध्यान व सहजावस्था.

सहजावस्थेत तीन टप्पे असतात, प्रथमावस्था, द्वितीयवस्था, सहजावस्था.

सहजावस्था म्हणजे ज्या अवस्थेत मनुष्य कार्य तथा वर्तन करतो, त्याचे विचार, मेंदूचे कार्य, शरीराचे कार्य सतत चालू असते मात्र मानसिक व आत्मिक स्तरावर त्यांच्यावर देहातीत सत्ता कार्यरत असते, ती अवस्था होय. ज्या अवस्थेत विविध कल्पना स्फुरतात, विचार वा प्रतिभांचा आविष्कार होतो.

अबोध भावना, प्रेरणा व स्मृतींचे ज्ञान होते. विश्वातील अनंत रहस्याची जाणीव होते. वेदनेद्रिये जागृत असतात.

वरच्या स्तरावर देहबुद्धी ची जाणीव , मध्यम स्तरावर विचार 'खोल स्तरावर' तंद्री असते.

७९. दुःखाची कारणे कोणती?

उ. दुःखाची कारणे अनेक आहेत.

अवाजवी सुखाची अपेक्षा.

नात्यात सहकार्य न करण्याची वृत्ती व अपेक्षा.

व्याधी.

निष्कारण झालेला अपमान.

शोषण.

नैसर्गिक आपत्ती.

मानसिक विकृती.

अपयश.

अपकिर्ती.

गुन्हेगार प्रवृत्तीत वाढ.

आशेचे दास होणे.

भावनांचा अतिरेक.

विकारांचे मुक्त विचरण.

देहबुद्धी.

कर्तेपणाची भावना.

मन मारुन जगणे.

व्यसनाधीनता.

चिंता.

अशी अनेक कारणे आहेत.

८०. सामान्य माणसाला महात्म्यामध्येही दोष का दिसतात?

किंवा सामान्य माणसं महात्म्यामधील दोष काढण्याचा का प्रयत्न करताना दिसतात?

उ.सामान्य माणसं 'शिंतावरून भाताची परख' व 'डोळ्यांनी पाहिलेलेच सत्य असते,'या उक्तीनुसार साधारणतः वर्तन करताना दिसतात. याशिवाय बव्हंशी व्यक्तींना अशी वाईट खोड असते की उत्तमातील अतिउत्तमही त्यांच्यासमोर ठेवले तरी ती व्यक्ती त्या गोष्टीतही खोट किंवा दोष काढण्याचा प्रयत्न करते. उदा. एखादया व्यक्तीला जर प्रामाणिक उद्योगपती भेटला तर ती व्यक्ती म्हणेल हा प्रामाणिकपणे एक सोंग आहे, याने नक्कीच भ्रष्टाचार केला असेल म्हणूनच तो साळसूदपणाचा आव आणत असेल, अशी अभिवृत्ती असणाऱ्या व्यक्ती समोरच्याच्या चांगल्याआड काय वाईट दडलेली आहे किंवा त्याच्या गुणांआड कोणते दोष आहेत हे

शोधण्याचा कायम प्रयत्न करत असतात. याशिवाय सामान्य व्यक्तीची एक प्रवृत्ती असते, चौकटी पलीकडे विचार न करण्याची. त्यामुळे त्यांना श्रेष्ठ जनात, विद्वज्जनात संतामध्ये, देवतांमध्ये, स्वयं परमेश्वराने ही दोष दिसू लागतात किंवा ते स्वतः शोधतात.

८१. विशिष्ट वा अपरिचित व्यक्तींनाच शक्तिपात करण्याची आज्ञा का केली जाते?

उ. विशिष्ट वा अपरिचित व्यक्तीची योग्यता काय, त्यांचा शक्तिपात बदलचा दृष्टीकोण काय, त्यांनाच का शक्तिपात आपल्याकडून करून घेतला जातो, असे अनेक प्रश्न नूतन शक्तिपातकारकांना पडतात.

याच उत्तर असं आहे की, त्या विशिष्ट वा अपरिचित व्यक्तीवर आपल्या सद्गुरूची कृपा होण्याचे त्यांच्या भाग्यात लिहिलेले

असते व नियतीचे विधान कोण टाळू शकत नाही. तेव्हा नूतन शक्तिपातकारकांनी असे समजावे की, त्या व्यक्तीची योग्यता सद्गुरूच्या दृष्टीत योग्य असावी, तसेच तिचे पूर्वसंचित, मध्यप्रारब्ध यांचा तसेच पूर्वजांच्या पुण्याईमुळे त्या व्यक्तीचे भाग्य उजळलेले असते आणि दुसरी गोष्ट म्हणजे सद्गुरु जो असतो तो भेदभाव न करता सगळ्यांवर कृपादृष्टी ठेवतो म्हणून तो विशिष्ट वा अपरिचित व्यक्तीनांच शक्तिपात करण्याची आज्ञा देतो.

८२. अहंकार मनुष्याला कमीपणा घेऊन देत नाही हे कितपत सत्य आहे ?

उ. अहंकार हा षडरिपुंमधला कारणविकार आहे. अहंकारामुळे मद, मत्सर, क्रोध, मोह, काम हे विकार निर्माण होतात. अहंकारामुळे मनुष्य मत्त होतो. (त्याला मद चढतो) त्याच्या अहंकाराच कारण असणारे त्याचे स्थान, सत्ता इतर कुणी प्राप्त केल्यास व त्यांचे महत्त्व कमी झाल्यास किंवा

घटल्यास मत्सर निर्माण होतो.त्याच्या अहंकारावर आघात झाल्यास क्रोध निर्माण होतो. अहंकारामुळे मनुष्याला आपण आपल्या धन, सामर्थ्य, प्रतिष्ठा आणि सत्तेच्या जोरावर आपण हवे मिळू शकतो, असे वाटते.यातूनच कामाचा जन्म होतो. जे आपल्या अहंकाराचा कारण असतं,ते नष्ट होण्याची मनुष्याला भीती वाटते.या भीतीचे रूपांतर मोहात होतं म्हणून अहंकाराला कारण विकार म्हटले आहे. अहंकार मनुष्याला कमीपणा घेऊन देत नाही हे सत्य आहे परंतु पूर्णतः नव्हे, आपण भीती, प्रेम, आदर किंवा विशिष्ट कारण, प्रसंग किंवा पश्चात्तापामुळे आपण कोणत्या न कोणत्या व्यक्तीस समोर कमीपणा घेतो. त्या कमीपणात आपली व्यावहारिक, स्वाभाविक, नैसर्गिक व भावनिक विविशता निहित असते. याशिवाय स्वाभीमान तत्वे, नियमही आपल्याला पीछेहाट करू देत नाही. आपल्या म्हणण्यावर ठाम राहण्याची प्रेरणा देतात.

परंतु नेहमीच माघार घेणं, कमीपणा घेणं, आपल्या मनातील स्वतःबद्दलचा अविश्वास, स्वतःच्या कृती बद्दल, निर्णयाबद्दल अनिश्चितता असणं, हृदयातील चलबिचल, स्वतःविषयी खात्री नसणे आणि हृदयातील संभ्रमाची स्थिती व्यक्त करतात. म्हणून अहंकार मनुष्याला कमीपणा घेऊन देत नाही हे अर्धसत्य आहे.

८३. दिवा नाही लावल्यामुळे वाईट शक्ती घरात प्रवेश करू शकते का?

उ. दिव्यातील प्रकाश म्हणजे शुभ, मांगल्य, ज्ञान व सामाच प्रतीक होय. दिवा प्रकाशित करणे म्हणजे शुभ, मांगल्यास प्रोत्साहित करणे होय. मात्र दिव्याला प्रज्वलित न करण्याचा अर्थ असा नव्हे, की वाईट शक्तीस प्रोत्साहित करणे.

किंतु दिवा लावणे आवश्यक आहे. कारण ती भारतीय संस्कृतीची सर्वात प्रख्यात पंरपरा आहे. जर दीपदान,

दीपोत्सव, दीपावली, समई उजळणे, होत्र करणे शक्य नसले वा अवसर प्राप्त झाला नाही तरी दिवा देवापुढे लावायचा असतो.

८४. सामान्य मनुष्याला वाईट शक्तीचा त्रास होऊ शकतो का?

उ. सामान्य मनुष्याला वाईट शक्तीचा त्रास होण्याचा संभव असतो. कारण कामावर येणे-जाणे, विविध माणसाशी संपर्कात येणे, इतरांचे विचार तरंग ग्रहण करणे अशा प्रकारे वाईट शक्तीचा संबंध अप्रत्यक्षरीत्या वा प्रत्यक्षरीत्या येऊ शकतो.

- १) शक्तिपात :- (येथे अर्थ) शक्ती प्रदान करणे.
- २) परिवर्तित :- बदललेले किंवा बदलते.
- ३) संक्रमण :- (येथे अर्थ) पाठवली जाते किंवा प्रस्थापित केली जाणे.
- ४) तामसिक :- तामस प्रवृत्तीचे.
- ५) प्रगमन :- पुढे जाणे (येथे अर्थ) धनातमक वैशिष्ट्ये असलेली प्रेरणा, गरज किंवा इच्छा.
- ६) अपगम :- वर्जन (येथे अर्थ) ऋणात्मक वैशिष्ट्ये असलेली प्रेरणा, गरज किंवा इच्छा.
- ७) प्रत्यवाय :- कळणे किंवा समजणे(येथे अर्थ) अडथळा.
- ८) एकसत :- वेदांमध्ये उल्लेखिलेले आद्य तत्व ज्याचं सर्व देवतांना नियंत्रण असतं, जे सर्व सृष्टी चं संचालन करतं, ऋताचं नियमन करतं.
- ९) अजिन :- आसन, मृगचर्म किंवा यज्ञविधीच्या बसण्याच्या वेळी धारण केले जाणारे वस्त्र.
- १०) षडरिपु :- सहा प्रकारचे विकार.
- ११) क्लेशविक्षोभ :- दुःख, क्रोध.

- १२) ऋजुता :- प्रामाणिकपणा, सौम्या.
- १३) विन्मुख :- रिकाम्या हाताने (येथे अर्थ) नजर अंदाज करणे.
- १४) सामवचन :- सामोपचाराने बोलणे.
- १५) शैशवावस्था :- शिशु असतानाची अवस्था.
- १६) परिबध्द :- बाध्य.
- १७) बोधावस्था :- जाणिवेच्या स्तर.
- १८) परमअहम् :- नैतिकतेचा घटक, प्रतिभेचा घटक.
- १९) अहम् :- स्वत्वाचा घटक.
- २०) इदम् :- कामांचा घटक.
- २१) स्थितप्रज्ञता :- संकट, समस्या, सुख- दुःख, प्रतिष्ठा- अप्रतिष्ठा, या व अशा परिस्थितीत घटना, प्रसंगातही जी प्रज्ञा स्थिर, संयत व विवेकी असते, त्या प्रज्ञेला स्थितप्रज्ञता म्हणतात.
- २२) निग्रह :- संयमाचा उच्च स्तर.
- २३) निर्घुणता :-
- २४) मयसभा :- महाभारतातील सभापर्वात वर्णिलेल्या प्रमाणे खांडवदाहसमयी अर्जुनाने मयासुराला जीवनदान दिले. म्हणून त्याने पांडव आणि

द्रौपदीकरिता विशिष्ट भवन किंवा प्रसाद बांधून दिला
त्या प्रसादाला मयसभा म्हणून ओळखले जाऊ लागले.

- २५) विभ्रम :- भ्रमाचा उच्च स्तर.
- २६) दुराग्रह :- अति आग्रह किंवा चुकीचा आग्रह.
- २७) शत्रुमर्दन :- शत्रूचा नाश.
- २८) परमार्थ :- परब्रम्हाचा, आत्मज्ञानाचा परम अर्थ.
- २९) दृष्टांत :- भावी घटनेचा, परिस्थितीचा ईश्वराने किंवा
गुरुने दिलेला संकेत.
- ३०) उचिज्ञता :- सदसद्विवेकबुद्धी.
- ३१) चेतापदशिता :- नकारात्मक भावना.
- ३२) निरसलता :- निर्भयता.
- ३३) वहन :- वाहून नेणे (येथे अर्थ) पालन करणे.
- ३४) चयन :- निवड
- ३५) कृतांत :- काळाचा अंत.
- ३६) सृजन :- निर्माण करणे.
- ३७) अयोनिज :- जो योनीतून जन्माला नाही.
- ३८) स्पंदन :- चेतनेची कंपने.
- ३९) शुभंकर :- शुभ करणारे.
- ४०) नश्यन :- नाश, नष्ट पावणे
- ४१) अधोस्तर :- खालचा स्तर.

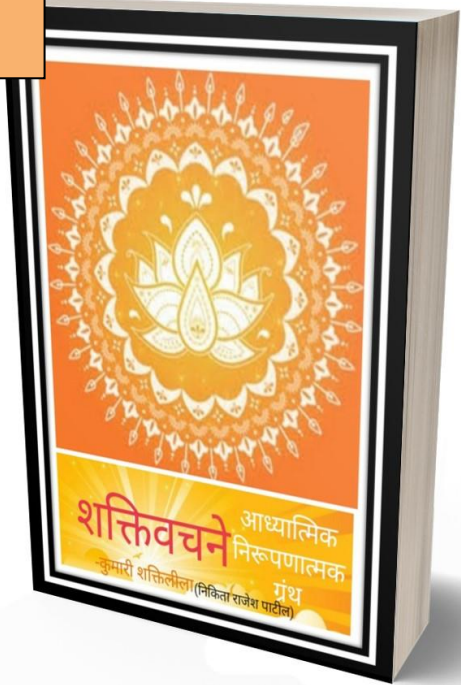
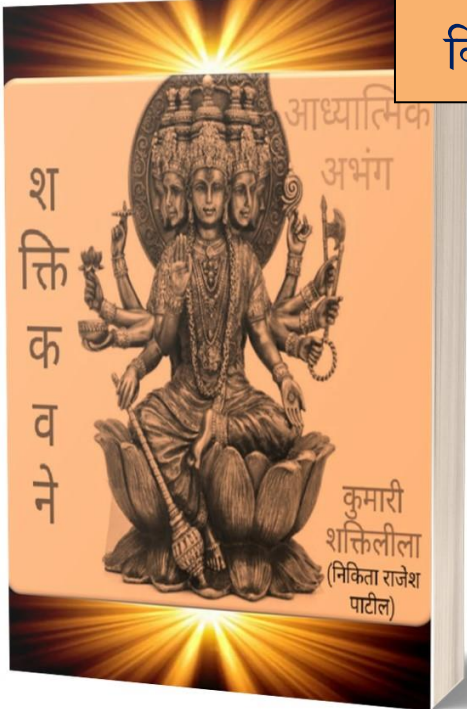
- ४२) अर्हता :- योग्यता.
- ४३) आसक्ती :- मोहबंधन, वासना.
- ४४) देहातीत अवस्था :- देहबुद्धी पलीकडची अवस्था.
- ४५) नेणीव :- जाणिवेपलीकडचा प्रांत.
- ४६) आत्मलीन :- आत्मलीन म्हणजे आपल्या आत्मस्वरूपाशी एकरूप होते.
- ४७) उन्मेषणा :- उर्जा, उत्तेजना, सर्जनशीलता, निर्माण शक्ती.
- ४८) संवेग :- कृतींचा वेग.
- ४९) संवहन :- प्रवाहीत राहणे, कार्यरत राहणे.
- ५०) सद्भवस्तूमीमांसा :- अध्यात्म शास्त्र, सत्ता शास्त्र.
- ५१) सृजन :- निर्माण, निर्मिती.
- ५२) अभिरुची :- आवड-निवड.
- ५३) सुषुप्ती :- तिसरी अवस्था.
- ५४) तुर्या :- आत्म्याची अवस्था.
- ५५) प्रांत :- स्तर.
- ५६) संचालन :- सुव्यवस्था निर्माण करणे.
- ५७) उपाधी :- देहबुद्धी ची जाणीव.
- ५८) परिपाठ :- नित्यक्रम.
- ५९) सहजावस्था :- साधनेची तिसरी अवस्था.

- ६०) आत्माविष्कार :- आत्मस्वरूपाचे ज्ञान.
- ६१) अवकाश :- अंतरिक्ष वेळ किंवा वेळेमधील अंतर.
- ६२) सनातन :- जो सत, सत्य असतो तो.
- ६३) संहिता :- नियम.
- ६४) अपौरुषेय :- जे कोणत्याही व्यक्तीने निर्माण केले नाही किंवा ज्याचे कोणत्याही व्यक्तीने नियमन केले नाही, ज्यावर कोणतीही व्यक्ती नियंत्रण मिळवू शकत नाही.
- ६५) सुकर्मणता :- उत्तम कर्मे.
- ६६) सामाचे :- शांततेचे, पवित्रतेचे.
- ६७) कारणविकार : जो विकार अन्य विकारांच्या निर्मितीस कारणीभूत ठरतो. तो विकार म्हणजे कारण विकार होय.

निकिता पाटील यांची ई साहित्यवर प्रकाशित पुस्तके

पुस्तक
वाचण्यासाठी
कव्हरवर
क्लिक करा

ई साहित्य प्रतिष्ठानला तेरा वर्ष पूर्ण झाली.
निकिता पाटील यांचं ई साहित्यचं हे पाचवं पुस्तक.

निकिता राजेश पाटील ही मूळची डोंबिवलीची असून सद्यकालात तिचे वास्तव्य काही वर्षांपासून वांगणीत आहे. कुटुंबात लेखनाचा वा साहित्याचा वारसा असा नाही. पण अगदी शालेय वयातच तिला लेखनाची ऊर्मी शांत बसू देईना. वयाच्या तेराव्या वर्षापर्यंत तिने पूर्ण पुस्तक होईल इतके लिहिले. नंतर मराठी साहित्याचा रितसर अभ्यास करून आता ती साहित्याच्या वेगवेगळ्या रसांच्या निर्मितीचा अनुभव घेत आहे. तिने लिहिलेल्या पहिल्या पुस्तकांचे कौतुक वाचकांनी केले आहे.

असे अनेक तरूण लेखक खूप छान लिहीत आहेत. पण त्यांची पुस्तकं प्रकाशित करायला प्रकाशक धजावत नाहीत. कारण त्यांचे नाव प्रसिद्ध नसल्यामुळे त्यांच्या पुस्तकविक्रीबद्दल प्रकाशक साशंक असतात. जर या लेखकांची पुस्तके वाचकांसमोर आली नाही तर त्यांचे नांव प्रसिद्ध होणार कसे? या दुष्टचक्रात सापडून अनेक तरूण लेखकांच्या पिढ्या बरबाद झाल्या. पण आता इंटरनेटवर नवलेखकांना वाचकांपर्यंत नेण्याचे काम अनेक संस्था करत आहेत.

ई साहित्य प्रतिष्ठान त्यातील एक. ६ लाख वाचकांपर्यंत या नवीन लेखकांना नेण्याचे काम ही संस्था करते. पूर्ण विनामूल्य. लेखकांनाही कोणताही खर्च नाही. भविष्य काळात लेखकांना भरघोस मानधन देण्यासाठी

ई साहित्यचे प्रयत्न चालू आहेत. नवनवीन ताकदवान लेखक ई साहित्याकडे वळत आहेत. त्यांना प्रतिसादही मिळतो. कुणाला भरघोस स्तुती तर काहींच्या वाट्याला टीकाही येते. या टीकेला positively घेऊन हे लेखक आपला कस वाढवत नेतात. सुरूची नाईक, प्रफुल शोजव, भाग्यश्री पाटील, कोमल मानकर, सुरज गाताडे, अनूप साळगावकर, बाळासाहेब शिंपी, चंदन विचारे, सौरभ वागळे, यशराज पारखी, चंद्रशेखर सावंत, संयम बागायतकर, ओंकार झांजे, पंकज घारे, विनायक पोतदार, चंद्रकांत शिंदे, निरंजन कुलकर्णी, चारुलता विसपुते, कार्तिक हजारे, गणेश सानप, मनोज चापके, महेश जाधव, मनोज गिरसे, मृदुला पाटील, निलेश देसाई, सनहा पठाण, संजय बनसोडे, संजय येरणे, शंतनू पाठक, श्रेणिक सरडे, शुभम रोकडे, सुधाकर तळवडेकर, दिप्ती काबाडे, भूपेश कुंभार, सोनाली सामंत, केतकी शहा, विनिता देशपांडे, सौरभ कोरगांवकर, मिलिंद कुलकर्णी, शुभम पाटील, आशिष कर्ले, सुरेंद्र पाथरकर, प्रीती सावंत दळवी, निमिष सोनार, उमा कोल्हे, गणेश ढोले, सचिन तोडकर, महेश पाठाडे, अभिजीत पैठणपगारे, कार्तिक हजारे, किरण दशमुखे, जगदिश खांदेवाले, माधुरी नाईक, विशाल दळवी, गौरी कुलकर्णी, जितेश उबाळे, प्रितम साळुंखे, कुमार सोनावणे, प्रतिक उकले, सुजाता सिद्धा, गायत्री रोडे, मनोज कळमकर, काजल दळवी, सचिन बोरसे, कार्तिकी भट, डॉ. प्रितम दरवडे, अमोल गवळी, निकिता पाटील, संजीवनी देशपांडे, अंकिता शिंदे, काजल दळवी असे अनेक तरूण लेखक सातत्यपूर्ण लेखन करत आहेत.

इंटरनेटवर हौशी मराठी लेखकांची कमी कधीच नव्हती. आता हौसेच्या वरच्या पायरीवरचे, लेखनाकडे गंभीरपणे पहाणारे आणि आपल्या लेखनाला पैलू पाडण्याकडे लक्ष देणारे तरूण लेखक येत आहेत. ही नवीन लेखकांची फ्रौज मराठी भाषेला नवीन प्रकाशमान जगात स्थान मिळवून देतील. त्यांच्या साहित्याच्या प्रकाशाला उजाळा मिळो. वाचकांना आनंद मिळो. मराठीची भरभराट होवो. जगातील सर्वोत्कृष्ट साहित्यिक प्रसवणारी भाषा म्हणून मराठीची ओळख जगाला होवो.

या सर्वात ई साहित्याचाही खारीचा वाटा असेल हा आनंद.

या यशात ई लेखकांचा सिंहाचा वाटा असेल याचा अभिमान.

बस्स. अजून काय पाहिजे?

